

Statens Naturvårdsverk,
171 85 SOLNA

Bildande av Jämtgavelns naturreservat, Borgsjö socken, Ånge kommun

Administrativa data

Skyddsform	Naturreservat.
Kommun	Ånge.
Socken	Borgsjö.
Fastighet	Jämtgaveln 1:1 och delar av fastigheterna Borgsjöbyn 1:28, 1:29, 4:14, 5:5, 6:1 och 9:1 som genom fastighetsreglering kommer att överföras till Jämtgaveln 1:1. Avstyckade tomter som omges av Jämtgaveln 1:1 efter fastighetsregleringen (Bastugunäset 1:2, Jämtgaveln 1:2 och Olle Permanssons tomt) ingår inte i reservatet.
Markägare	Staten genom Statens naturvårdsverk.
Lägesbeskrivning	13 km norr om Borgsjö kyrka.
Topografisk karta	17G NV, 18G SV.
Ekonomisk karta	17G 9a, 9b, 18G 0a, 0b, (176 90, 91, 186 00, 11).
Geokod	18G 0A 1E 5F.
Areal	Ca 3 000 ha.
Naturvårdsförvaltare	Skogsvårdsstyrelsen i Västernorrlands län.
Objektnummer	2202066.

3067 ha

Beskrivning

Jämtgaveln är länets största lågexploaterade skogsområde med äldre naturskog. Reservatet ligger 360-500 m ö h i platå- och skogslandskapet mellan de stora älvdalarna vid gränsen mot Jämtland. Skogen är till stora delar kraftigt brandpåverkad och i huvudsak uppkommen efter omfattande bränder under perioden 1830-80. Under främst slutet av 1800-talet och 1930-40-talen bedrevs skogsbruk i form av dimensionshuggningar och gallringar, men trots detta har skogen utpräglad naturskogskaraktär med urskogslignande bestånd. Försök med skogsbrandliknande bränning har påbörjats.

Bestyrks

Reservatet och sjön Torringen är av riksintresse för naturvård. Jämtgavelns värden kan sammanfattas i att reservatet är ett mycket stort mosaikartat naturskogsområde med för mellersta Norrland representativ natur, som i mycket begränsad omfattning påverkats av människan under senaste seklet. Området kan fungera som referensområde för forskning och miljöövervakning. I Torringen finns ett gammalt naturligt bestånd av röding och i Vårsjöbäcken finns reproducerande bestånd av flodpärlmussla. Vårsjömyran ingår i Naturvårdsverkets myrskyddsplan för Sverige.

Reservatet är relativt lätt att nå från E 14 i Borgsjö, och en skogsväg går in i reservatets centrala delar. Det har stort värde för friluftslivet som strövområde och för fisket. I reservatet finns kulturhistoriskt intressanta slagghvarp efter myrjärntillverkning, samt lämningar efter två fäbodställen, ett nybygge på Bastunäset, flottning, skogskojor och fasta fisken.

Länsstyrelsens beslut

Med stöd av 7 § naturvårdslagen (1964:822) beslutar länsstyrelsen att fastigheten Jämtgaveln 1:1 och delar av fastigheterna Borgsjöbyn 1:28, 1:29, 4:14, 5:5, 6:1 och 9:1 som genom fastighetsreglering kommer att överföras till Jämtgaveln 1:1 skall utgöra naturreservat. Området är inritat på till beslutet hörande karta, bilaga 1.

Ändamålet med reservatet är att bevara ett brandpräglad naturskogsområde i ett naturligt tillstånd, varvid anpassad bränning är en tillåten skötselmetod, samt att utgöra ett referensområde för skoglig forskning. Ändamålet är även att bevara kulturhistoriska lämningar, styra friluftslivet och underlätta för besökare genom att anordna och underhålla stigar, skoterleder, information, enkla rastplatser, vindskydd och stugor.

Reservatsföreskrifter

För att trygga ändamålet med naturreservatet förordnar länsstyrelsen med stöd av 8, 9 och 10 §§ naturvårdslagen samt 9 och 10 §§ naturvårdsförordningen (1976:484) att nedan angivna föreskrifter samt vård- och förvaltningsbestämmelser skall gälla för området.

A. Föreskrifter jämlikt 8 § naturvårdslagen angående inskränkning i markägarens och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom reservatet.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall förbud gälla att

1. spränga, schakta, gräva eller bedriva täkt i någon form
2. anordna upplag eller göra utfyllning
3. dra fram permanent mark- eller luftledning

4. anlägga väg
5. dika eller dämna
6. framföra motordrivet fordon utanför väg, skoterled och av naturvårdsförvaltaren särskilt anvisad transportväg.
7. bedriva militär övningsverksamhet
8. använda kemiska växtnäringsämnen eller kemiska bekämpningsmedel
9. kalka
10. inplantera för trakten främmande djur- och växtarter
11. utan länsstyrelsens tillstånd uppföra byggnad eller annan anläggning
12. avverka, röja eller utföra annan skogsvårdande åtgärd som inte direkt hör samman med reservatets vård
13. medföra ej kopplad hund annat än i samband med jakt.

Föreskrifterna utgör inte hinder för de åtgärder som behövs för att tillgodose ändamålet med reservatet enligt 9 § naturvårdslagen och som är närmare angivna i bifogad skötselplan. Utan hinder av ovanstående förbud är det tillåtet att personal inom naturvårdsförvaltningen använder motordrivet fordon i samband med åtgärder i reservatet, samt att tjänsteman i sjukvårds-, polis-, eller räddningsärende använder erforderligt fordon.

Skogsskyddsbestämmelserna enligt 29 § skogsvårdslagen (1979:429) skall ej gälla inom reservatet.

B. Föreskrifter jämlikt 9 § naturvårdslagen angående markägares eller annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken eller vattnet förpliktigas att tåla att följande åtgärder vidtas för att tillgodose ändamålet med reservatet

1. kontrollerad bränning av skogsmark enligt upprättad plan
2. anläggning av stigar, parkeringsplatser och rastplatser
3. röjning och slätter på fåbodvallarna och nybygget vid Bastunäset
4. upphuggning och markering av reservatsgränsen

C. Föreskrifter jämlikt 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iaktta inom naturreservatet

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall förbud gälla att

1. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar
2. plocka blommor, mossor, svampar eller lavar samt gräva upp växter, dock får bär och matsvamp plockas
3. skada mark och block

4. framföra motordrivet fordon eller cykel utanför väg och skoterled
5. använda motorbåt i andra sjöar än Torringen
6. klättra i boträd, samla insekter eller på annat sätt medvetet störa djurlivet
7. medföra ej kopplad hund
8. medföra husvagn
9. företa vetenskapliga undersökningar utan länsstyrelsens tillstånd

D. Bestämmelser jämlikt 9 § naturvårdsförordningen om naturvårdsförvaltningen av reservatet

1. Länsstyrelsen fastställer de föreskrifter m m om naturvårdsförvaltningen som framgår av bifogad skötselplan. Inom ramen för denna plan kan länsstyrelsen fortlöpande meddela direktiv för förvaltningen.
2. Naturreservatet skall utmärkas i enlighet med svensk standard (SIS 031522) och Naturvårdsverkets anvisningar.
3. Naturvårdsförvaltaren skall vara skogsvårdsstyrelsen som fortlöpande skall samråda med länsstyrelsen vid förvaltningen.

Den som vill klaga över detta beslut skall skriva till miljö- och naturresursdepartementet, men skicka eller lämna skrivelsen *till länsstyrelsen*, postadress: Länsstyrelsen, Miljövårdsenheten, 871 86 Härnösand.

Skrivelsen skall ha kommit in inom tre veckor från den dag Ni fick del av beslutet. I skrivelsen skall Ni ange vilket beslut som överklagas och den ändring som begärs. Skriv namn, adress, telefonnummer och ärendets nummer. Om Ni önskar ytterligare upplysningar, ta då kontakt med Jan Lundqvist, telefon 0611-29731, fax 0611-29680.

I den slutliga handläggningen av detta ärende har deltagit landshövding Ingemar Öhrn, beslutande, Göran Lundström rättsenheten, Per Sjöstedt planenheten, Inger Lilieqvist kulturmiljöenheten samt Jan Lundqvist, den sistnämnde föredragande.

Ingemar Öhrn

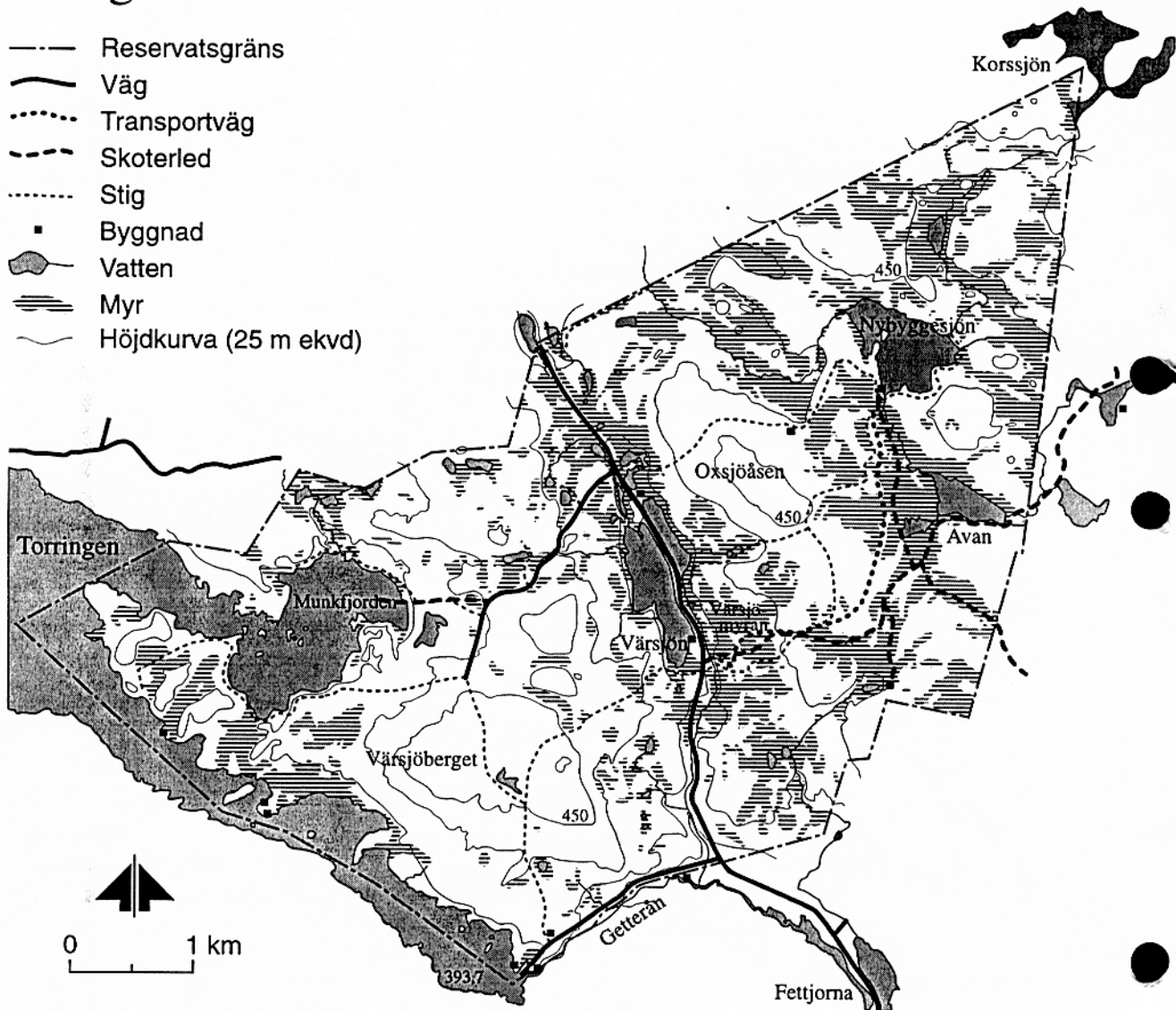
Jan Lundqvist

Bilagor:

- 1 Beslutskarta
- 2 Skötselplan

Jämtgavelns naturreservat

- Reservatsgräns
- Väg
- Transportväg
- - - Skoterled
- · · · · Stig
- Byggnad
- ☞ Vatten
- ≡ Myr
- Höjdkurva (25 m ekvd)

Kartan tillhör länsstyrelsens beslut dnr 231-3881-95
Skala 1:50 000

Enligt sändlista

Beslut om ny skötselplan för Jämtgavelns naturreservat, Ånge kommun

Beslut

Länsstyrelsen beslutar att fastställa den nya skötselplanen med dnr: 512-11882-05 för Jämtgavelns naturreservat (dnr:231-3881-94). Den tidigare skötselplanen från 1995 upphävs därmed.

Ärende

Jämtgavelns naturreservat bildades 1995 genom beslut av länsstyrelsen i Västernorrlands län. Länsstyrelsen har under 2005 och 2006 reviderat skötselplaner för ett antal reservat varav Jämtgaveln är ett. Skötselplanen har arbetats fram av Anders Enetjärn, Enetjärn Natur AB.

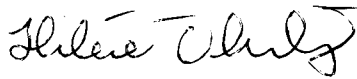
Förslaget till skötselplan har gått på remiss till Ånge kommun, skogsstyrelsen och Västra Medelpads naturskyddsförening. Synpunkter har även inhämtats från Ivan Jonsson, Härnösand.

Skogsstyrelsen och Ånge kommun har inkommit med svar och de har inget att erinra mot förslaget.

I ärendet har även sektionschef Britt-Marie Lindström deltagit.

Eva Carron
Avdelningschef

Heléne Öhrling
Kultur och naturavdelningen
0611-34 92 17

2006-09-20
Dnr 512-11882-05

SKÖTSELPLAN FÖR JÄMTGAVELNS NATURRESERVAT

Ånge kommun, Västernorrlands län

Foto: Anders Enetjärn

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. BESKRIVNINGSDDEL	3
1.1. SYFTET MED RESERVATET	3
1.2. UPPGIFTER OM RESERVATET	3
1.3. HISTORISK OCH NUVARANDE MARKANVÄNDNING	4
<i>Kulturhistoria</i>	4
<i>Sentida påverkan</i>	6
1.4. OMRÅDETS BEVARANDEVÄRDEN	6
<i>Geologiska värden</i>	6
<i>Biologiska värden</i>	7
<i>Utpekade och andra arter</i>	10
<i>Kulturhistoriska värden</i>	12
<i>Värden för friluftsliv</i>	12
<i>Vägar</i>	13
1.5. NYTTJANDERÄTTER	13
1.6. KÄLLFÖRTECKNING	14
2. PLANDEL	16
2.1. SKÖTSELOMRÅDEN MED BEVARANDEMÅL OCH ÅTGÄRDER	16
<i>Generellt om brandskötsel mm</i>	16
<i>Skötselområde A – Talldominerad brandpräglad skog, naturvårdsbränning innan 2025</i>	20
<i>Skötselområde B – Talldominerad brandpräglad skog, naturvårdsbränning efter 2025</i>	21
<i>Skötselområde C – Grandominerad brandpräglad skog, naturvårdsbränning innan 2025</i>	23
<i>Skötselområde D – Grandominerad brandpräglad skog, naturvårdsbränning efter 2025</i>	24
<i>Skötselområde E – Grandominerad brandrefugial skog, ingen åtgärd</i>	25
<i>Skötselområde F – Ungskog, naturvårdsbränning</i>	25
<i>Skötselområde G – Ungskog, annan åtgärd</i>	26
<i>Skötselområde H – Myrar och sumpskogar</i>	27
<i>Skötselområde I – Sjöar</i>	27
<i>Skötselområde J – Vattendrag</i>	28
<i>Skötselområde K – F d ängs- och åkermark</i>	28
<i>Skötselområde L – Friluftsliv</i>	31
2.2. INFORMATIONSPLAN	34
2.3. UPPFÖLJNING	37
2.4. SAMMANFATTNING MED PRIORITERING OCH KOSTNADER	37
2.5. BILAGDA KARTOR OCH OBJEKTSBESKRIVNINGAR	38
<i>A. Karta Naturvårdskötsel</i>	
<i>B1-3. Kartor Skötsel ängsmark</i>	
<i>C. Karta Friluftsliv</i>	
<i>D. Karta Skoterleder</i>	
<i>E. Karta Enskilt ägda och historiska byggnader</i>	
<i>F. Beskrivning i tabellform av delområden inom vissa av skötselområdena</i>	
<i>G. Sammanfattande tabell över åtgärder</i>	
<i>H. Tabell över uppföljning</i>	
<i>I. Skyltar, bord, vindskydd och dass. Befintliga förhållanden</i>	

1. Beskrivningsdel

Syftet med reservatet

Ändamålet med reservatet är att bevara ett brandpräglad naturskogsområde i ett naturligt tillstånd, varvid anpassad bränning är en tillåten skötselmetod, samt att utgöra ett referensområde för skoglig forskning. Ändamålet är även att bevara kulturhistoriska lämningar, styra friluftslivet och underlätta för besökare genom att anordna och underhålla stigar, skoterleder, enkla rastplatser, vindskydd och stugor (Länsstyrelsen Västernorrlands län 1995, beslut om bildande av naturreservat).

1.1. Uppgifter om reservatet

Jämtgavelns naturreservat (objektnr. 2202066) ligger vid gränsen mellan Jämtland och Medelpad, norr om Ljungan inom Borgsjö socken i Medelpad, Västernorrlands län. Reservatet är 3058 ha stort, varav 2 590 ha är landareal. Länsstyrelsen fattade beslut om bildandet av reservatet 1995.

Jämtgaveln (förutom en del av sjön Torringen) är av riksintresse för naturvården, objekt nr Y83. Vårsjömyrarna ingår i myrskyddsplanen, objekt nr Y14.

Jämtgaveln är också utpekad att ingå i Natura 2000-nätverket (Jämtgaveln, SE0710033) enligt Art- och habitatdirektivet (Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter) samt Fågeldirektivet (Rådets direktiv 79/409/EEG av den 2 april 1979 om bevarande av vilda fåglar). I tabellerna nedan visas de i området utpekade livsmiljöerna (tabell 1) och arterna (tabell 2 och 3).

Tabell 1. Utpekade livsmiljöer enligt Art- och habitatdirektivet.

Kod	Livsmiljö	Areal (ha)	Andel (%)
9010*	Västlig taiga	1595	52
7310*	Aapamyrrar	400	13
7230	Rikkärr	215	7
7140	Öppna, svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn	153	5
3260	Vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor	1	0,03
3160	Dystrofa sjöar och småvatten	30	1
3210	Naturliga större vattendrag av fennoskandisk typ	9	0,3

*) Prioriterad naturtyp

Tabell 2. Utpekade arter enligt Art- och habitatdirektivet.

Kod	Art
1366	Lo (<i>Lynx lynx</i>)
1029	Flodpärlmussla (<i>Margaritifera margaritifera</i>)

Tabell 3. Utpekade arter enligt Fågeldirektivet.

Kod	Art
A002	Storlom (<i>Gavia arctica</i>)
A038	Sångsvan (<i>Cygnus cygnus</i>)
A072	Bivråk (<i>Pernis apivorus</i>)
A094	Fiskgjuse (<i>Pandion haliaetus</i>)
A104	Järpe (<i>Bonasia bonasia</i>)
A108	Tjäder (<i>Tetrao urogallus</i>)
A127	Trana (<i>Grus grus</i>)
A166	Grönben (<i>Tringa glareola</i>)

A193	Fisktärna (<i>Sterna hirundo</i>)
A217	Sparvuggla (<i>Glaucidium passerinum</i>)
A220	Slaguggla (<i>Strix uralensis</i>)
A223	Pärluggla (<i>Aegolius funereus</i>)
A234	Gråspett (<i>Picus canus</i>)
A236	Spillkråka (<i>Dryocopus martius</i>)
A241	Tretåig hackspett (<i>Picoides tridactylus</i>)
A409	Orre (<i>Tetrao tetrix tetrix</i>)

Jämtgaveln är länets största lågexploaterade skogsområde med äldre naturskog. Det är en del av plåtå- och skogslandskapet mellan de stora älvarna på 300-500 m ö h. Trots höjdskillnaderna är terrängen relativt flack och mosaikartad, där skogsklädda berg och moränplåtåer inramar öppna myrar, sjöar, tjärnar och vattendrag. Av markslagen utgör gammal skog ca 61%, ungskog ca 4%, myr och sumpskog ca 21% och vatten ca 13%.

Området är välkänt för sin höga grad av brandprägel. Skogen är till stora delar kraftigt brandpåverkad och i huvudsak uppkommen efter omfattande bränder under perioden 1830-80. Under främst slutet av 1800-talet och 1930-40-talen bedrevs skogsbruk i form av dimensionshuggningar och gallringar, men trots detta har skogen utpräglad naturskogskaraktär med urskogslignande bestånd. Några bestånd har avverkats under 1990-talet före planerad naturvårdsbränning.

Reservatet Jämtgaveln och sjön Torringen är av riksintresse för naturvård. Jämtgavelns värde kan sammanfattas i att reservatet är ett mycket stort mosaikartat naturskogsområde med för mellersta Norrland representativ natur, som i mycket begränsad omfattning påverkats av människan under senaste seklet. Området kan fungera som referensområde där de olika naturliga naturtyperna inom den här naturgeografiska regionen ingår. Torringen har ett gammalt naturligt bestånd av röding som är genetiskt särpräglad. I Vårsjöbäcken finns reproducerande bestånd av flodpärlmussla. Vårsjömyran ingår i naturvårdsverkets myrskyddsplan för Sverige.

Jämtgaveln är relativt lätt att nå från väg E 14 i Borgsjö, och en skogsbilväg går in i reservatets centrala delar, med en förgrening längs södra reservatsgränsen mot Torringen. Bebyggelsen inskränker sig till några få sommarstugor vid vägen och Torringen samt några skogskojor och stallar. Slaggvarp efter myrjärnstillverkning, två fäbodrar, ett nybygge på Bastunäset, flottning, fasta fisken och skogskojor finns dokumenterade.

Reservatet ägs av staten genom naturvårdsfonden och förvaltas av Länsstyrelsen i Västernorrland.

1.2. Historisk och nuvarande markanvändning

Kulturhistoria

Det är känt att den s.k. Pilgrimsleden mellan Bottenhavet och Nidaros (Trondheim) under medeltiden passerade Jämtgaveln. Sträckningen över Torringen vintertid torde ha haft störst betydelse perioden 1200-1650. Enligt berättartraditionen ska det ha funnits ett övernattningshus (*segelsehus*) för resande på Bastunäset vid Torringen.

Jämtgaveln har alltid varit en gränstrakt, och fram till 1645 gick riksgränsen mot Norge här. Längst ute på Bastunäset finns ett gränsröse som troligen är från gränsuppgången 1762.

Vid Nybyggesjön tog tre finnar upp ett nybygge omkring år 1620. De avhystes 1622 och flyttade till Oxsjön och tog med sig namnet Oxsjön och sitt nedsättningstillstånd. Från 1765 och några år framåt kan odlingen vid Nybyggesjön ha använts igen. Under 1800-talet

övergick nybygget till att bli en samfällad fäbod för Borgsjöbyn och fick namnet Nybyggebodarna. Den lades ner 1897.

På Bastunäset (Badstugunäset) anlades ett nybygge med fast boende under åren 1866-1900. Genom uppodling av fastmark och dikning av torvmark kom åker- och ängsmarksarealen att uppgå till ca 3 ha, och 1885 fanns sju byggnader, varav två källare; en för kött och en för fisk, samt ett båthus. Lämningar efter hus och odlingar finns kvar i terrängen. Här finns även en grund på 23 x 13 m som troligen är medeltida.

Fäbodvallen Raskbodarna, eller "Rastbodarna", omnämns i en avvittringshandling från år 1845, där det står "*Rastbodarna, gammal fäbodvall och mycket stenbunden slått*". Men då fäbodens tillkomst är äldre än bosättningen på Bastunäset, är Rastbodarnas ursprung oklar. En spekulation som förekommer är att Rastbodarna snarare haft med färdmän att göra, vilket inte minst ordet rast i kombination med gamla ordet bodarna i betydelse bostad styrker. Det finns också en uppgift om att "Rask" skulle härröra från en benämning på självdöda tallar. Runt Rastbodarna har det funnits ca 1,7 ha öppen mark.

Man kan utgå ifrån att alla myrar med starr har utnyttjats för slätter. Exempelvis användes 53 % av myrarna inom Borgsjöbyns ägor för myrslätter enligt 1765 års storskifteskarta. Ännu vi mitten av 1800-talet betydde myrslättern mycket och troligen hade den värde fram till 1920-talet när fäbodarna lades ner.

På flera platser inom reservatet finns rester av myrimalmsslagg och myrimalmsugnar. Två fasta fisken (ålfisken) har funnits i Raskbodbäcken respektive Torringens utlopp.

Fisken i Torringen har varit viktig sedan lång tid, och processer om fiskerätten är kända sedan medeltiden. Enligt en lagmansdom år 1501 Har Sillre och Nässets byamän fiskerätten i Torringen, och enligt en dom i Högsta Domstolen 1984 kvarstår fortfarande denna rätt till husbehovsfiske för Silje by, som dock inte har mark mot sjön. En fiskevårdsförening bildades 1932.

År 1875 uppfördes en flottningsdamm vid Torringens utlopp och år 1866 blev Getterån allmän flottled. Från 1870-talet till 1946 flottades timmer från Jämtgaveln med omgivningar. Största kända mängden timmer som flottades från området härrör från åren 1890-96, 1911-15 och 1928-42. Dimensionsavverkningar har utförts i nästan hela reservatet under 1870-talet och 1894-96. Nästa större avverkningsomgång inträffade 1910-14 på bolagsägda delen av Täljeskiftet (Värsjöberget-Skarptjärn). De avverkningar som sannolikt har präglat skogens utseende hårdast utfördes dock under åren 1929-42. Man var då inte bara ute efter det grova virket utan man gallrade även för att få ett mer jämnt och vitalt bestånd.

En av de många huggarkojorna inom reservatet är Göteskojan på Oxsjöbergets östra sluttning. Den restaurerades under 1990-talet men är invändigt nedgången och används inte som rastplats.

Byggnadsruiner (lämningar) inom reservatet

Se karta E Enskilda och historiska byggnader.

- a. Damm över Ovån vid Nybyggesjön, troligen lämning efter flottningen.
- b. Koja nordväst om Nybyggesjön.
- c. Stugor och ladugårdar vid Nybyggebodarna
- d. Koja ca 600 m öster om Nybyggesjön.
- e. Två stugor, ladugård, stall och lada vid Rastbodarna.
- f. Fast fiskeanordning över Raskbodbäcken vid Raskbodtjärn.

- g. Koja och stall vid Munkfjordens sydöstra strand.
- h. Tre kojor med stall vid Högtjärns nordöstra strand.
- i. Koja och stall vid Tvåttjärnarna.
- j. Tre kojor på Vårsjöberget vid Bodstigen.
- k. Koja vid Abborrtjärnen.
- l. Damm över Vårsjöbäcken vid Bodstigen, restaurerad 1994, och tre hjälpdammar vid Vårsjön.
- m. Sju husgrunder efter nybygge och trolig medeltida bebyggelse på Bastunäset.
- n. Göteskojan (se text ovan).

Anmärkning: Rastbodarna benämns på lantmäteriets kartor Raskbodarna. Fler rester efter skogskojor och dammar ska också finnas i reservatet.

Sentida påverkan

Avverkningar, vattenreglering mm

Den sentida påverkan inom Jämtgaveln består främst av att det moderna skogsbruket satt spår i områdets ytterkanter. Åren 1957-58 gallrades relativt stora arealer längs gränsen mot Jämtland (i huvudsak utanför reservatet), samt 1963 vid vägslutet över Skarptjärn. Det finns lämningar efter ett flertal skogskojor, bl a Götes koja på Oxsjöbergets östra sida.

Vägarna i reservatet byggdes 1956-57. Yngre skogar från denna avverkningsepok finns bl.a. öster om Nybyggesjön. Ett ungt bestånd med en mindre andel planterad contorta finns utmed vägen mot Torrningen.

Under 1990-talet skedde flera avverkningar i områdets ytterkanter. På flera av de hyggen som uppstod genomfördes hyggesbränningar. En vinterväg för transport av virke över myrmarkerna i den östra delen av reservatet anlades. Vägen används ännu idag för uttransport av älg.

År 1964 reglerades Torrningen av Roggån elektriska AB.

1.3.Områdets bevarandevärden

Geologiska värden

Berggrund

Berggrunden består av urberg med diabas, gråvackor av olika omvandlingsgrad och yngre graniter. De yngre graniterna i den södra delen består av Revsundsgraniter som innehåller stora fältspatskristaller (ögongranit). Den sedimentära berg arten gråvacka, som fr.a. finns i den norra delen, är delvis omvandlad. De centrala och östra delarna av reservatet vilar på diabas, som är en basisk bergart och ger näringsrika vittringsprodukter. Mineralogisk intressant är förekomsten av turmalinpegmatit i gråvackan.

Jordarter

Jordarterna domineras av torv och moräner av olika typer. Moränen är moig, sandig eller grusig och mycket storblockig i vissa områden, bl.a. öster om Munkfjorden. Där är den av typ dödis- och Rogenmorän med vallar som är mer eller mindre vinkelräta mot inlandsisens rörelseriktning.

I anslutning till vägen vid Vårsjöarna finns grusås, åsgravar (Vårsjöarna) och ett mindre område med kalt berg och en kanjon. Hela reservatet ligger över högsta kustlinjen. Kanjonen har bildats i samband med urtappningen av en isdämd sjö, vilket har registrerats i lervarv i Ljungans dalgång.

Biologiska värden

Livsmiljö skog

9010 Västlig taiga*

Gammal skog utgör ca 61% och ungskog ca 4 % av den totala arealen inom naturreservatet. En skoglig livsmiljö finns utpekade inom Natura 2000-området Jämtgaveln: 9010* Västlig taiga. Livsmiljön är en prioriterad naturtyp, dvs. en naturtyp som Sverige har ett särskilt ansvar för att skydda.

Av skogstyperna dominerar den friska blåbärstypen, förmodligen som en följd av avsaknaden av brand. Relativt stora arealer frisk lingonristyp finns också. Fuktiga ristyper påträffas i låglänta partier längs myrmarker och sjöstränder. De rika ört- och örtristyperna är mycket sparsamt förekommande, och de rikaste områdena ligger i urskogsartade granskogsområden längs Vårsjöbäcken och på Vårsjöberget mellan Vårsjön och Torringens utloppssida. Örtrika partier finns även på gamla ängsmarker vid fåbodplatserna och nybygget på Bastunäset.

Huvudparten av skogen har åldern 100-140 år. Tallen är det dominerande trädslaget och utgör ca 60 % av virkesförrådet (1995). Granskog är dominerande trädslag framför allt på Bastunäset och i områdets nordöstra del. Men ett varierande inslag av gran finns i nästan alla bestånd. Lövträd dominerar inte några bestånd annat än något ungskogsobjekt. De vanligaste lövträden är glasbjörk och vårtbjörk. Asp och sälg finns spridd i över området. Gråal är ovanlig.

Den genomförda studien av skogsbrandshistoriken i Jämtgaveln (Linder 1988) visar att skogsbränder har förekommit vid minst 64 tillfällen från år 1364 fram till den senaste större branden 1894. Generellt sett återfinns den högsta graden av brandpåverkan i områdets centrala delar. I Vårsjömassivet, Oxsjöåsen, området väster om Vårsjöbäcken samt i skogen runt Skarptjärnen och Stenbittjärnen finns säkra spår av mer än tio bränder efter år 1521. I Vårsjöbergets sydsluttning är brandintervallet så pass kort som 47 år under perioden 1420-1843. I de mer perifera delarna är brandfrekvensen lägre, för att i ytterområdena i väster och öster vara längre än en gång per hundra år. I området nordost om Nybyggesjön har över huvudtaget ingen brand kunnat konstateras och här är granen helt dominerande. Viktiga brandår är 1420, 1521, 1576, 1643, 1677, 1729, 1735, 1770, 1789, 1798, 1807, 1831, 1843, 1844, 1847, 1857 och 1868.

Den längsta brandkronologin har hämtats från höjden nordväst om sammanflödet mellan Vårsjöbäcken och Getterån (delområde A6, se karta A: Naturvårsskötsel), och den har brandåren 1364, 1420, 1458, 1521, 1576, 1677, 1729, 1775 och 1868. Detta ger brandintervall om 56, 38, 63, 101, 52, 46, 54 och slutligen 175 år till detta år skrivs 2005.

De flesta av dagens skogsbestånd består av den föryngring som kommit upp efter de stora skogsbränder som drog fram över Jämtgaveln under perioden 1830-70. Som framgår av avsnittet om kulturhistoria har stora delar av skogen påverkats av dimensionshuggningar och gallringar, men i vissa delar har dessa avverkningar utförts sparsamt eller inte alls. Detta gäller speciellt området inom Vårsjöberget och sydvästra delen av Oxsjöåsen. Vidare har den fram till idag mer än 50-åriga frånvaron av större skogliga ingrepp lett till att många bestånd börjat återfå en naturlig struktur, som ger en viss urskogsprägel.

Ojämnt spridda i Jämtgavelns skogar finns tallöverståndare, riktigt gamla tallar som finns kvar sedan långt innan den sista branden. Överståndarna kännetecknas av att de är plattkroniga, grovgreniga, har en grovskorpig bark och ibland är riktigt grova. Många av överståndarna bär spår i form av brandljud från flera brandtillfällen. En första kartläggning av överståndarnas förekomst skedde under mitten av 1980-talet (Linder 1988). Under inventeringsarbetet inför revideringen av skötselplanen (2005) har antalet överståndare mycket grovt kunnat uppskattas till ca 400 st. I detta ingår både levande och döda träd. Delområden med flest överståndare är nordvästra Oxsjöåsen (A3), området nordost om Getteråns och Vär sjöbäckens sammanflöde (A7), området öster om Munkfjorden (A17) samt hela Vär sjöberget (B3).

Frånvaron av skogsbrand under det senaste decenniet har gynnat ett ökat inslag av gran i skogen. Den pågående igenväxningen med gran och även yngre tall i de tidigare öppna, hårt brand-tuktade skogarna, leder till dödlighet för överståndarna. Det går idag att finna låga, plattkroniga, riktigt gamla överståndare inne i slutna bestånd med flera meter högre, toppkroniga tallar. Det är uppenbart att åtskilliga överståndare dött mellan undersökningen 1988 (Linder) och inventeringen 2005.

Sedan 1993 har naturvårdsbränningar genomförts inom Jämtgaveln. Bränningarna under 1990-talet genomfördes som hyggesbränningar (flera delområden inom skötselområde F) medan de senaste bränningarna genomförts i stående skog (delområde A2 och A12).

Livsmiljö våtmarker

7140 Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn (153 ha)

7230 Rikkärr (215 ha)

7310 Aapamyrrar (400 ha)

Jämtgaveln är ett myrrikt område. Myrar och sumpskogar upptar ca 21% av naturreservatets areal. I området finns en bred provkarta på olika myrtyper i storlek från små kärr till stora mosaikartade myrkomplex. I granitområdet mot Torrningen finns fattigkärr, medan rikkärr är koncentrerade till diabasberggrunden i öster. Plana släta kärr, flarkmyrar, backmyrar och blandmyrar är exempel på myrtyper i reservatet.

Tre olika livsmiljöer utpekade i Art- och habitatdirektivet finns representerade i Jämtgaveln. Aapamyrrar och Rikkärr är de livsmiljöer som har störst bevarandevärden.

Livsmiljön 7310 Aapamyrrar är en prioriterad naturtyp, d.v.s. en naturtyp som Sverige har ett särskilt ansvar för att skydda. Aapamyrrar är de stora mosaikartade myrkomplex som förekommer främst i den östra delen av reservatet. Myrkomplexet Avamyrran-Nybyggemyrran-Ovåmyrran visar en representativ provkarta på myrtyper i regionen, och på Avamyrran förekommer pors, som är av växtgeografiskt intresse (västlig utpost). Exempel på större plana fattigkärr med lågstarr- och ristuvevegetation finns på Bastunäset.

Inom Livsmiljön 7230 Rikkärr är backmyrrarna Vär sjömyrran-Vär sjölokarna och myrområdet norr om Vär sjön de mest utpräglade och värdefulla objekten. Vär sjömyrran ingår i naturvårdsverkets myrskyddsplan för Sverige. Höjdskillnaden inom de sluttande kärren myrrarna uppgår till ca 30 m. De bildar en mosaik av rikkärr och skogbeväxt fastmark med vackert utbildade flarksystem och terrassgölar. Flarkkärren har en intermediär vegetation med förekomst av bl a hirsstarr och dvärglumner samt mossorna *Sphagnum warnstorffii*, *Scorpidium scorpioides* och *Campylium stellatum* i bottenkiktet. På torrakor i strängkärren finns sparsamt med varglav. I skogskärr vid Vär sjöbäcken finns rika partier där bl.a. tvåblad, brakved och nålstarr växer.

Norsmyran i norr är ett rikkärr som består av strängar, släta partier och stora lösbottnar med glesa tuvor närmast Norstjärnen med bl a myggblomster, gräsull, ängsnycklar samt mossorna *Sphagnum warnstorffii* och *Scorpidium scorpioides*.

Livsmiljö sjöar

3160 Dystrofa sjöar och småvatten

Inom Jämtgaveln finns ett 50-tal sjöar och tjärnar. Vatten upptar ca 13 % av naturreservatets areal. En liten del tillhör livsmiljön Dystrofa sjöar och småvatten.

Jämtgaveln ligger på en vattendelare 375-500 m ö h och avvattnas åt tre håll. Den nordöstra tredjedelen av reservatet avvattnas av Ovån mot norr, den centrala tredjedelen avvattnas av Vårsjöbäcken mot söder och den sydvästra tredjedelen ingår i Torringens nederbördsområde. De rinnande vattendragen utgörs av små bäckar och åar. Torringen, Vårsjöarna, Nybyggesjön och Storavan är de största sjöarna. Till detta kommer ett stort antal små tjärnar. Stränderna är blockrika eller utgörs av myrmark, men sandstränder lämpade för bad finns vid Vårsjön i anslutning till den ås som vägen är byggd på. Endast Torringen är reglerad (80 cm amplitud sedan 1964).

En livsmiljö utpekad i Art- och habitatdirektivet finns representerad i Jämtgaveln: 3160 Dystrofa sjöar och småvatten. Det är dock bara 30 av reservatets ca 400 ha vatten som hör till den utpekade livsmiljön. Livsmiljön utgörs av naturliga sjöar/tjärnar med av torv eller humussyror brunfärgat vatten. Sjöarna omges i regel av gungflyn med såväl horisontell som vertikal tillväxt. Flera av de små tjärnarna inom Jämtgaveln bedöms sakna naturliga fiskbestånd.

En fiskinventering genomfördes under 2004 i tre små tjärnar utpekade inom livsmiljön Dystrofa sjöar och småvatten (Norrgran 2004):

- Den södra av Tvåttjärnarna (koordinat 695217/150401). Tjärnen visade sig hysa elritsa samt den för vattensystemet främmande arten röding. Ett fisksamhälle med dominans av elritsa är ovanligt och ger sjön ett högt naturvärde.
- En namnlös tjärn ca 400 m NNV om Avavägens vägskäl (koordinat 695278/150429). Provfisket visade att tjärnen var fisktom.
- En namnlös tjärn ca 800 m N om Avavägens vägskäl (koordinat 695323/150442). Provfisket visade att tjärnen var fisktom.

I Torringen finns öring, röding, sik, elritsa och abborre. Rödingen i Torringen är en naturaliserad storröding i ett relativt småvuxet bestånd. Siken planterades in i Torringen vid mitten av 1800-talet. Öringen har satts ut i omgångar eftersom den inte längre kan reproducera sig p.g.a. dammen vid utloppet. Numera finns en fisktrappa i dammen och nedströmslekande öring kommer att planteras ut som yngel nedanför dammen. Fiskbeståndet i övriga vattendrag består av bäcköring, abborre och elritsa. I Vårsjön har röding införts.

Torrings vatten är mycket näringsfattigt och har god buffertkapacitet. Sjön är en av endast tre i Sverige där märkräftorna *Gammarus pulex* och *G. lacustris* förekommer samtidigt. Pungräka, *Mysis relicta*, sattes ut i Torringen 1971.

Ingen rotenonbehandling av sjöarna har förekommit.

Livsmiljö vattendrag

3210 Naturliga större vattendrag av fennoskandisk typ

3260 Vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor

Inom Jämtgaveln finns några mindre vattendrag, Getterån, Vär sjöbäcken och Ovån, samt anslutande mindre bäckar.

Två livsmiljöer utpekade i Art- och habitatdirektivet finns representerade i Jämtgaveln: 3210 Naturliga större vattendrag av fennoskandisk typ samt 3260 Vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor. Livsmiljön utgörs av mindre system av mer eller mindre naturliga älvar och åar. Getterån och Vär sjöbäcken är biflöden till den reglerade Ljungan. Vattendragen har relativt näringsfattigt och klart vatten. Getterån och Ovån ingår i livsmiljö 3210.

Reproducerande bestånd av flodpärlmussla finns i Vär sjöbäcken och i Getterån, se under rubrik Flodpärlmussla nedan. Vägtrumman i Vär sjöbäcken byttes ut till halvtrumma år 2005.

Dammen i Torringens utlopp hindrar öringen att leka och regleringen från 1964 kan orsaka skador på rödingens lekplatser.

Bevarandevärden utöver Natura 2000

Inom reservatet finns rester av två fäbodan; Rastbodarna och Nybyggebodarna samt ett nybygge; Bastunäset. De biologiska bevarandevärdena utgörs av små, öppna och hävdade marker som står i stor kontrast till det omgivande skogs- och myrlandskapet. Floran kännetecknas av örter och gräs som inte förekommer inom övriga delar av reservatet.

Utpekade och andra arter

Flodpärlmussla

Reproducerande bestånd av flodpärlmussla finns i Vär sjöbäcken och i Getterån. Arten är knuten till rinnande vatten med sand-, sten- eller grusbottnar och tillräckligt hög strömhastighet för att igenslamning inte ska kunna ske. Öringen är värd fisk och nödvändig för att flodpärlmusslans reproduktion ska fungera.

Vid en biotopkartering av Vär sjöbäcken (Bergqvist 2004) beskrivs bäcken i två olika delar, en övre del där bäcken rinner över den stora Vär sjömyran och en nedre del där bäcken rinner i skogen. I den övre delen smal och har en definierad fåra med en vattennära zon på båda sidor om bäcken som varierar mellan 3 och 30 m. Bottenmaterialet domineras av findetritus. Nedströms myren finns inga vattennära zoner, utan här omges bäcken ofta av raviner eller branter. Bäcken är bredare här än på myren och botten domineras mestadels av block på detta avsnitt. Inslag av sten och grus förekommer. Det finns även flera hållar och naturliga fall som kan vara svåra att passera för fisk.

Under biotopkarteringen konstaterades förekomst av öring på ett flertal ställen och det fanns även flodpärlmussla i så gott som hela bäcken.

För flodpärlmussla gäller särskilt åtgärdsprogram, se kapitel 2.5 Uppföljning.

Övrig flora och fauna

Det pågår en process att bygga upp ny kunskap kring Jämtgavelns växt- och djurliv. Tidigare uppgifter börjar bli gamla och förnyade inventeringar behövs främst avseende vedinsekter, vedsvampar, brandberoende arter, mossor och lavar.

Djurlivet är typiskt för äldre skog i inlandet. Reservatet besöks regelbundet av björn. Utter har tidigare förekommit i området.

De båda brandinsekterna grov och slät tallkapuschongbagge (*Stephanopachys substriatus* och *S. linearis*) förekommer på de färskas brandfälten inom området. Arterna har föreslagits att inom Art- och habitatdirektivet bli anmälda för Jämtgaveln.

Området är utpekade att ingå i Natura 2000-nätverket enligt Fågeldirektivet mot bakgrund av att det inom området finns flera i direktivet ingående häckande arter. Under försommaren 2005 genomfördes en inventering av Jämtgavelns häckfågelfauna (Medelpads ornitologiska förening 2005).

Inventeringen genomfördes som en linjetaxering under två dygn. Vid inventeringen konstaterades 73 arter. Vanligaste arterna var trädpiplärka (81 observationer), rödstjärt (53), gulärta (52), taltrast (49), rödhake (26), gök (22 - dock troligen dubbelräknad flera gånger) samt större hackspett (21).

Förekomsten av arter utpekade i Fågeldirektivet samt några ytterligare arter finns presenterad i tabell 4.

Tabell 4. Förekomst av några arter utpekade enligt Fågeldirektivet, Medelpads ornitologiska förenings inventering 2005.

Kod	Art	Förekomst vid 2005 års inventering		
		Antal	Revir	Kommentar
A038	Sångsvan <i>Cygnus cygnus</i>	5	2	
A127	Trana <i>Grus grus</i>	4	2	Två varnande par
A241	Tretåig hackspett <i>Picoides tridactylus</i>	2	2	
A104	Järpe <i>Bonasa bonasia</i>	4	3	
A409	Orre <i>Tetrao tetrix tetrix</i>	6		
A108	Tjäder <i>Tetrao urogallus</i>	3		
A166	Grönben <i>Tringa glareola</i>	16		
A223	Pärluggla <i>Aegolius funereus</i>	-		
A220	Slaguggla <i>Strix uralensis</i>	-		
A236	Spillkråka <i>Dryocopus martius</i>	7		
A094	Fiskgjuse <i>Pandion haliaetus</i>	2	1	Bo i Munkfjorden
A193	Fisktärna <i>Sterna hirundo</i>	6		
A234	Gråspett <i>Picus canus</i>	-		
A072	Bivråk <i>Pernis apivorus</i>	-		
A217	Sparvuggla <i>Glaucidium passerinum</i>	1	1	
A002	Storlom <i>Gavia arctica</i>	8	6	
A140	Ljungpipare	1	1	
A001	Smålom	6	2	Två bon funna
	Duvhök	2	2	Ett bo funnet

Flora

Av kärlväxterna i reservatet kan nämnas dvärglumner, kransrams, gräsull, ängsnycklar, grönyxne, och tvåblad, som är indikatorer på näringsrik miljö i sumpskog och på myr. Förekomsten av pors har växtgeografiskt intresse. Bland kryptogamerna kan den sällsynta varglaven nämnas.

Kulturhistoriska värden

De kulturhistoriska bevarandevärdena har beskrivits i kapitel 1.2 ovan.

Reservatet är rikt på fornlämningar. I fornminnesregistret finns 20 registrerade fornminnen inom området, bl.a. husgrunder, fäbodlar, dammvallar, fångstanläggningar och blästerplatser (se tabell 5 och karta J).

Tabell 5. Fornminnen som finns registrerade inom området i Riksantikvarieämbetets fornminnesregister

Nr enligt karta	RAÄ nr	Lämningstyp	Kategori/Typ
1	Borgsjö 202:1	Blästerplats	Järnframställning och bergsbruk
2	Borgsjö 149:1	Blästerbrukslämning	Slagg/slaggvarp
3	Borgsjö 211:1	Fyndplats	Övriga lämningstyper, boplatser och visten
4	Borgsjö 209:1	Fångstanläggning övrig	Fast fiske
5	Borgsjö 229:1	Ristning, medeltid/historisk tid	Karvning i träd
6	Borgsjö 201:1	Fyndplats	Fyndmaterial: slagg
7	Borgsjö 233:1	Färdväg	Kavelbro
8	Borgsjö 233:2	Dammvall	
9	Borgsjö 234:1	Husgrund, historisk tid	
10	Borgsjö 259:1	Husgrund, historisk tid	
11	Borgsjö 259:2	Husgrund, historisk tid	
12	Borgsjö 195:1	Fyndplats	Fyndmaterial: slagg
13	Borgsjö 230:1	Dammvall	
14	Borgsjö 193:1	Minnesmärke	Vägarbetssten, borta
15	Borgsjö 234:1	Färdväg	Kavelbro
16	Borgsjö 231:1	Blästerplats	
17	Borgsjö 251:1	Lägenhetsbebyggelse	Torp
18	Borgsjö 210:1	Fäbod	
19	Borgsjö 194:1	Fäbod	
20	Borgsjö 200:1	Fångstanläggning övrig	Fast fiske

Värden för friluftsliv

Jämtgaveln har genom sin storlek, orördhet och geografiska läge nära E14 mycket stora rekreativvärden. Bilväg leder in i de centrala delarna av reservatet och till Torringen som är en attraktiv fiskesjö. Vidsträckt orördhet och tystnad tillsammans med lättgången terräng och upplevelser av både naturvärden och kulturhistoria är faktorer som sammantaget också ger Jämtgaveln stora potentialer att ytterligare utveckla det vildmarksbaserade friluftslivet. Inom reservatet finns idag 18,7 km stig.

Fisket är idag den viktigaste fritidssysselsättningen i området. Fritidsfisket bedrivs i huvudsak av ordsbor och uppskattas till ca 5000 besöksdagar per år och är koncentrerat till Torringen, Vårsjön, Nybyggsjön och Ovån.

Andra grupper som nyttjar området är skolklasser, vandrare, universitetskurser, utländska och svenska bilturister m.fl. Ett nät av leder och rastplatser skapar möjligheter för besökarna även utan bästa orienteringskunskaper att uppleva stora delar av området.

Några delar av stigsystemet är dock måttligt eller mycket lite utnyttjat. Vissa delar av systemet är t.o.m. svårt att följa eftersom stigarna inte alls trampas, det gäller inte minst stigen från Ava-vägen, via Munkfjorden och ut till Bastunäset.

Idag saknas en genomtänkt informationsstrategi som gör enkelt för besökarna att välja hur man vill uppleva reservatet. En sådan strategi presenteras i kapitel 2.3 Friluftslivsutveckling samt i 2.4 Informationsplan.

Flera byggnader används idag för friluftslivet, framför allt i form av vindskydd. Dessutom finns en förvaltarstuga vid Torringen (den s k Norrmans stuga). Se karta C: Friluftsliv.

1. Nybygggestugan sydväst om Nybyggesjön. Övernattningsstuga som disponeras av fiskevårdsområdet och älgjaktlaget. Kan hyras ut. Nyckel finns på macken i Borgsjö. Stugan har renoveringsbehov, se kap 2.3 Friluftslivsutveckling.
2. Häggglunds koja vid Jöns-Olstjärn. Liten övernattningsstuga som kan nyttjas av allmänheten.
3. Norrmans stuga med stall och båthus. Vinterbonad stuga som används för reservatets förvaltning. Stugan kan i om det föreligger särskilda skäl hyras ut. Stallet används som naturvårdsförvaltningens förråd. Båthuset hålls låst (en båtplats nyttjas enligt avtal av privatperson till år 2024).

Inom reservatet finns nio vindskydd och fem torr-dass. Sopor kan idag lämnas på två platser inom reservatet, dels vid Vårsjön (karta C punkt Q), dels vid Nybygggestugan.

Vägar

Tillfartsvägen och vägarna i reservatet ingår i gemensamhetsanläggningen Borgsjö-Oxsjön 2. Staten har övertagit andelstal som motsvarar dem som fastsällts för de inköpta skiftena.

En gammal timmertransportväg (vintervägen) leder över myrar västerut från Vårsjöns södra ände till Nybygggestugan. Vägen används av jägare för att transportera sig själva och fallvilt oftast med s k fyrhjuling. Under sommaren 2005 har dock transport skett med snöskoter på barmark vilket skapat sår i myrnarnas ytskikt.

1.4. Nyttjanderätter

Privata stugor

Inom reservatet finns ett antal privata stugor. Några är avstyckade, andra ligger på ofri grund (se karta E Enskilda och historiska byggnader).

1. Sommarstuga på ofri grund
2. Sommarstuga på ofri grund
3. Barack på ofri grund och rätt till plats för en båt i båthus.
4. Avstyckad tomt med stuga. Fastigheten Tälje 1:22.
5. Avstyckad tomt med stuga. Fastigheten Jämtgaveln 1:2.
6. Avstyckad tomt med stuga. Fastigheten Badstugunäset 1:2.

Fiske

Reservatsföreskrifterna innebär ingen reglering av fisket. Torringens fiskevårdsområde bildades 1991. Utplantering av röding har tidigare skett i Vårsjön.

Rätt till båthus

Ett avtal finns om nyttjandet av det båthus som Naturvårdsfonden förvaltar vid Torringen.

Jakt

Älgjakt

Älgjakt bedrivs idag inom merparten av reservatet. Jakträtten är till viss del knuten till tidsbegränsade kontrakt med de tidigare fastighetsägarna.

Småviltjakt

Småviltsjakten på f d SCA mark disponeras av ett antal privatpersoner som löser årskort. Dessutom kan dagkort köpas.

1.5.Källförteckning

Bergkvist, Åsa. 2004. Biotopkartering av tre Natura 2000-områden. Stencil.

Björkbäck, Folke. 1970. TELMA (IBP). Skyddsvärda myrar i Y län. Preliminär förteckning – stencil utg av Länsstyrelsen i Västernorrlands län.

Candell, L. G. 1986. Vildmarksliv i Jämtgaveln. Natur och kultur längs Ljungans dalgång. Ljungankommittén och Länsstyrelsen i Västernorrlands län.

Grundström, F. och Uppsäll, S. 1994. Skyddsvärda våtmarker i Västerborrlands län. Länsstyrelsen i Västernorrlands län 1994:2. Härnösand.

Hellberg, Hans. 1992. Skogsbrand räddar urskogen. Miljöaktuellt; Nr 1 1992.

Johnson, Ivan. 1981. Jämtgavelns och Torringens historia. Utkast. Stencil.

Johnson, Ivan. 1982. Jämtgaveln. Boplatser och fornfynd. Stencil.

Kardell, Lars. 1977. Jämtgaveln. Nationalpark, naturreservat eller bara ett vanligt skogsområde? Avd för landskapsvård, Skogshögskolan, rapport nr 8 1977. Stockholm.

Kardell, Lars. 1977. Jämtgaveln – Borgsjöbygdens, Täljes och Nässets gamla utmark. Borgsjöbygden 17 (1977). Borgsjö hembygdsförenings årsskrift.

Linder, Per. 1988. Jämtgaveln. En studie av brandhistorik, kulturpåverkan och urskogsvärden i ett mellannorrländskt skogsområde. Länsstyrelsen i Västernorrlands län, rapport 1988:3. Härnösand.

Lundqvist, Jan. 1987. Beskrivning till jordartskarta över Västernorrlands län och förutvarande Fjällsjö k:n. Sveriges geologiska undersökning. Uppsala 1987.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län. 1995. Beslut om bildande av Jämtgavelns naturreservat med föreskrifter och skötselplan.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län. 2004. Bevarandeplan Natura 2000 – Jämtgaveln.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län. 1999. Registerblad för riksintresse för Jämtgaveln.

Medelpads ornitologiska förening. 2005. Inventering av Jämtgavelns häckfågelfauna.

Naturvårdsverket. 1994. Myrskyddsplan för Sverige.

Naturvårdsverket. 2003. Bildande och förvaltning av naturreservat, handbok. Naturvårdsverket 2003:3.

Naturvårdsverket. 2005. Naturvårdsbränning. Vägledning för brand och bränning i skyddad skog. Naturvårdsverket rapport 5438, maj 2005.

Norén, B. & Simonsson, P. 1983. Fakta om Jämtgaveln. Länsstyrelsen i Västernorrlands län. Härnösand.

Olsson, Hans. 1974. En naturvårdsundersökning av Jämtgaveln i Borgsjö socken i Medelpad. Länsstyrelsen i Västernorrlands län, rapport nr 1974: 6. Härnösand.

Riksantikvarieämbetet. Fornminnesregister: <http://www.fmis.raa.se/fmis/>

Selling, Gunnar (muntl.). Information om skötseln och förvaltningen av naturreservatet Jämtgaveln.

Simonsson, Per. 1979. Urskogar och naturskogar i Västernorrlands län. Länsstyrelsen i Västernorrlands län, rapport 1979:11. Härnösand.

Simonsson, Per & Dynesius, Mats. 1980. Fågelmyrar i Västernorrlands län, en ornitologisk inventering. Länsstyrelsen i Västernorrlands län, rapport 1980: 13. Härnösand.

Simonsson, Per. 1984. Jämtgaveln – ett stycke norrlandsnatur. Svenska turistföreningens årsskrift. Medelpad.

Simonsson, Per. 1993. Jämtgaveln – ett av landets största urskogsreservat. Tidningen Medelpad – Ångermanland; Nr 1 1993, 39-41. Träriket Västernorrland.

Sjörs, Anna & Bengtsson, Ulf. 1973. Torrningen, limnologisk inventering. Länsstyrelsen i Västernorrlands län, rapport 1973: 2. Härnösand.

Wikars, Lars-Ove. 2005. Brandinsekter i boreal skog, åtgärdsprogram (koncept okt 2005). Naturvårdsverket.

Åtgärdsprogram för skalbaggar på nyligen död tallved (under utarbetande okt 2005). Naturvårdsverket.

Åtgärdsprogram för skalbaggar på äldre död tallved (under utarbetande okt 2005). Naturvårdsverket.

2. Plandel

Skötselplanens ska utgöra ett praktiskt program för förvaltning, planering, upphandling, genomförande av skötselåtgärder samt för dokumentation och uppföljning av mål och gynnsamt tillstånd i området.

2.1. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Jämtgavelns naturreservat är indelat i 11 olika skötselområden, se tabell 6. Områden med liknande markanvändning har samlats till ett gemensamt skötselområde (t.ex. skötselområde A; Talldominerade brandpräglade skogar där naturvårdsbränning ska genomföras innan 2025). Flera skötselområden är uppdelade på ett stort antal skötselobjekt, s k delområden, detta för att tydligare styra vilka insatser som ska göras inom naturvårdsskötseln för vart och ett av delområdena.

För varje skötselområde har både bevarandemål och skötselåtgärder angetts. Gynnsamt tillstånd föreligger när de uppsatta bevarandemålen nås.

Tabell 6. Skötselområden (se karta A).

Skötselområde	Antal delområden	Areal (ha)
A. Talldominerad brandpräglad skog, naturvårdsbränning innan 2025	17	746
B. Talldominerad brandpräglad skog, naturvårdsbränning efter 2025	7	450
C. Grandominerad brandpräglad skog, naturvårdsbränning innan 2025	10	232
D. Grandominerad brandpräglad skog, naturvårdsbränning efter 2025	-	190
E. Grandominerad brandrefugial skog, ingen åtgärd	-	200
F. Ungskog, naturvårdsbränning	6	107
G. Ungskog, annan åtgärd	2	10
H. Myrar och sumpskogar	-	640
I. Sjöar	-	400
J. Vattendrag	-	10
K. Ängsmark (Fäbodar)	3	5
Summa		2 990

Generellt om brandskötsel mm

Flera skötselområden

Det har varit nödvändigt att dela upp Jämtgavelns brandpräglade skogar i fyra olika skötselområden (A-D). Orsaken till detta är dels beståndens stora variation i trädslagssammansättning, dels om åtgärder ska genomföras inom kommande 20 år eller ej. Genomgående finns det likheter i framför allt bevarandemål och uppföljning mellan de fyra brandpräglade skötselområdena A-D. Skötselområdena A och C är mycket lika även vad

gäller föreslagna åtgärder. I skötselområde C föreslås dock i flera fall fällning av gran eller virkesuttag innan genomförande av naturvårdsbränning.

Tusen hektar

Sammantaget föreslås på lång sikt naturvårdsbränning på nästan 1000 ha inom de båda skötselområdena A och C. Bevarandemålet i denna skötselplan är att naturvårdsbränning ska ha genomförts på drygt 400 ha brandpräglade marker (varav 260 ha talldominerade) fram till år 2025. Bevarandeplanen ger stöd för denna ambitionsnivå.

Utöver detta bör naturvårdsbränning genomföras inom skötselområdena B och D på längre sikt, d v s efter år 2025.

Bränning kommer också vara aktuellt inom skötselområde F, ungskogar på huvudsakligen brända f d hyggen.

Målbild för bränning

I de följande beskrivningarna av bränningsobjekt finns inga konkreta mål vad avser intensitet, överlevnad, bränningsdjup etc uppsatta för vart och ett av bränningsobjekten. I de flesta fall uttalas det dock som ett mål att överståndare ska överleva. Vid planering av kommande naturvårdsbränningar inom Jämtgaveln ska dock mål formuleras eftersom brandens effekter kan styras. Detta är inte minst viktigt för att kunna ge tydliga instruktioner till dem som utför bränningen. Målbilden kan avse aspekter som:

- skapande/bibehållande av skiktad tallskog (bränning med låg intensitet),
- skapande av mycket död ved (bränning med högre intensitet),
- nya brandljud på klena tallar utan att döda dem (träd som idag är riktigt gamla har ofta sitt första brandljud från då de var 5-10 cm i rothalsen),
- bränningsdjup,
- överståndares överlevnad,
- skydd av viktiga substrat, fr a torrakor.

Generellt bör det vara en strävan inom Jämtgaveln att åstadkomma en hög konsumtion av humuslagret (stort bränningsdjup). Detta skapar en annan typ av vegetation på platsen än den som fanns innan.

I målbilden ska det också framgå hur den döda veden i bestånden ska hanteras. Idag finns en stor brist på branddöd och brandskadad ved, vilket således är ett substrat man vill skapa med branden. Problemet är dock att branden också "konsumerar" död ved, t ex torrakor och lågor av brandskadade träd som ibland stått eller legat i skogen i hundratals år. Därför krävs ett medvetet val i prioritering av objekt och en utveckling av teknik för att skydda viktiga substrat som torrakor och högstubbar. Bränningsobjekten kan väljas utifrån ett restaureringsbehov, dvs. objektet innehåller en liten mängd död ved. Områden med stor mängd brandskadade träd ska dock inte uteslutas då dessa kan få fler brandljud eller utgöra en typ av död ved som det är stor brist på.

Intensiteten kan styras genom val av tidpunkt (vind och luftfuktighet), behandling av bränningsobjektet (tillförsel/bortförande av bränsle) samt tändningsmönster vid bränningen. Med tändningsmönstret finns stora möjligheter att kontrollera intensiteten, vilket görs på plats och ändras enligt den aktuella bränningsdagens förutsättningar. Således går det att i en instruktion rita in områden där träd skall dö eller överleva.

Den enda faktor som påverkar bränningsdjupet är graden av upptorkning i bottenskikt och humus vilket betyder att bränningsdjupet enbart kan styras genom val av dag för bränning. Långsam upptorkning i slutet skog kan vara ett stort problem, inte minst i granrika skogar. Planeringen av bränningar i Jämtgavelns grandominerade skogar måste därför ske utifrån att de bästa förutsättningarna att nå ett gott resultat kanske endast inträffar när brandriskindex 5E råder .

Tillgång till vatten

För de bränningsobjekt inom Jämtgaveln som föreslås i skötselplanen finns i regel god tillgång till vatten. Därför hanteras inte den frågan i den objektsvisa planen.

Stora bränningsobjekt

Flera av de delområden som föreslås för naturvårdsbränning är av den storleken att kunskapsläget kring styrning och reglering av brandförloppet idag inte är tillräckligt. Bränning av riktigt stora objekt kan inte genomföras utan omfattande erfarenhetsuppbyggnad och omfattande tekniskt stöd i form av t.ex. helikopter. Flera delområden av storlek över 50 ha räknas till denna kategori. En bred kunskapsuppbyggnad pågår för närvarande inom naturvårdsbränning. Jämtgavelns bränningsplan med sin stora variation av objekt i olika storlekar erbjuder en stor möjlighet för denna kunskapsuppbyggnad.

I processen av kunskapsuppbyggnad kring genomförande av bränningar över stora arealer kan delområde C1 med sin måttliga areal och bra begränsningslinjer fungera som ett första exempel.

Begränsningslinjer

Många av delområdena har kunnat avgränsas med utgångspunkt från att skötsel med naturvårdsbränning ska kunna genomföras med naturliga begränsningslinjer, t ex öppna myrar, sjökanter, bäckar, vägar etc. De allra flesta föreslagna bränningsobjekt inom Jämtgaveln har mycket bra begränsningslinjer.

I vissa fall är dock möjligheterna till bra begränsning sämre. I dessa fall har möjliga begränsningslinjer kunnat beskrivas i form av stråk av sumpskogar, stråk av mer eller mindre sammanhängande småmyrar etc. I något fall, delområde A17, föreslås också avverkning av stående skog för att åstadkomma en begränsningslinje. Detta kan vara aktuellt utmed flera av dessa begränsningslinjer. Begränsningslinjer i form av maskinellt grävda mineraljordsträngar ska undvikas inom reservatet. Ingreppet är stort och de blockiga markerna är inte lämpade för det. För planeringen av naturvårdsbränningar finns möjliga begränsningslinjer markerade på karta A: Naturvårdsskötsel samt beskrivna i text i tabellen i bilaga F.

”Vild bränning”

För några av bränningsobjekten (delområdena) föreslås en annorlunda metod här kallad *vild bränning*. Avsikten är att i några väl avgränsade bestånd genomföra bränningar med antändning i en enda punkt eller utmed en enda linje. Detta ska i större grad än vad som blir fallet i de väl planerade naturvårdsbränningar som genomförs idag efterlikna det naturliga brandförlopp som kan uppstå t ex efter ett blixtnedslag. Eftersom en sådan bränning kan pågå över flera dagar med varierande väder- och vindförhållanden kan resultatet bli en mycket mer mosaikartad struktur än vid konventionell bränning. *Vild bränning* kräver förutom mycket bra begränsningslinjer en hög beredskap att under längre tid, kanske tiotalet dagar, bevaka branden. Jämtgaveln är ett av mycket få brandpräglade, landskapstäckande reservat där det är

möjligt att pröva och utvärdera denna bränningsmetod. *Vild bränning* kräver områden där man kan tolerera en hög mortalitet.

För kunskapsuppbyggnad kring *vild bränning* kan delområde C1 utgöra ett bra första objekt. Området har mycket bra, naturliga begränsningslinjer.

Virkesuttag

Många bestånd har en kraftig inväxning av gran, vissa tidigare talldominerade är idag helt präglade av grandominans. Detta kan vid naturvårdsbränning leda till hög intensitet och kronbrand men i många fall kan det i stället hejda brandförloppet. Det kan vara aktuellt med uttag av virke eller enbart fällning av gran före bränningen. För flera av delområdena inom skötselområde C är det inte möjligt att genomföra bränning annat än under mycket torra förhållanden.

Vid ev. planering av virkesuttag med maskin ska risken för körskador vid uttransport av virke vägas mot den ekonomiska nytta en försäljning av virket innebär. Fällning av gran kan genomföras på ett skonsamt sätt med motorsåg eller skördare. Huvuddelen av reservatet saknar idag spår från skogsmaskiner. I synnerhet vid långa transportavstånd föreslås enbart fällning av stammarna (gran) och ingen uttransport av virket innan bränning.

Friställning av överståndare

Överståndare som är omgivna av uppväxande skog kan friställas för att minska dödlighet bland överståndarna. Detta är angeläget redan idag i flertalet bestånd men nödvändigt innan genomförande av bränning. En grov uppskattning visar att åtgärden idag kan vara aktuell för ca 200 överståndare inom skötselområde A och för ca 50 överståndare inom skötselområde C. Åtgärden genomförs med motorsåg.

Friställningen av överståndare kan föregås av eller kombineras med en inventering av överståndarna. Denna görs i samband med planering av respektive bränning.

Stängsling

Stängsling kan vara nödvändig för att utestänga betande vilt från bränningar med rik löv- och tallföryngring. Även om åtgärden inte är utpekad för mer än några enstaka delområden ger skötselplanen denna möjlighet.

Prioritering av bränningsobjekt

Samtliga delområden i skötselområde A och C är lämpliga för naturvårdsbränning. Objekten har dock mycket olika karaktär och storlek. De naturliga och möjliga begränsningslinjerna (se nedan och på karta A: Naturvårdsskötsel) gör att flera av delområdena är stora och svåra att hantera med nuvarande erfarenhet av bränning. Det är därför viktigt med en tidsmässig prioritering av bränningsobjekten. Denna prioritering finns redovisad i tabellform i bilagorna F och G. Följande aspekter har främst beaktats vid den tidsmässiga prioriteringen:

- Betydelsen av att skapa en landskapsekologisk brandrotation inom Jämtgavelns naturreservat och därmed sprida de första bränningarna inom naturreservatets olika delar.
- Delområden med i dagsläget stora behov att snabbt hejda fortsatt graninväxning.
- Svårigheten att med nuvarande kunskapsläge hantera stora objekt med ibland delvis svåra begränsningslinjer.

Bränningslandskap

Jämtgaveln är föreslagen att ingå i ett av flera bränningslandskap i länet enligt förslag i åtgärdsprogram för brandinsekter.

Spontant uppkommen brand

För alla skötselområden inom Jämtgaveln ges instruktioner om förhållningssätt till spontant uppkomna bränder enligt nedan:

Vid spontant uppkommen brand inom delområdena B2, B4 och B6 samt inom hela skötselområde E ska branden släckas utan andra överväganden.

Vid spontant uppkommen brand inom övriga delområden ska räddningsledaren kunna fatta beslut i frågan om brandbekämpning efter ett omedelbart samråd med naturvårdsförvaltaren. I samrådet ska frågan om branden kan hållas inom naturliga begränsningslinjer övervägas. De begränsningslinjer som redovisats för vart och ett av delområdena (se tabell i bilaga F) är viktiga för detta avgörande.

Skötselområde A – Talldominerad brandpräglad skog, naturvårdsbränning innan 2025

Skötselområdet ingår inom Natura 2000-livsmiljön 9010* Västlig taiga (prioriterad livsmiljö), se beskrivning i kap. 1.3.

Skötselområdet är fördelat på 17 olika delområden, A1-A17. Sammantaget utgör skötselområde A 746 ha. Det största delområdet är 180 ha och det minsta 1,9 ha.

Delområdena är spridda inom hela naturreservatet med undantag för området öster om Nybyggesjön där brandrefugial skog dominerar samt Bastunäset som bara hyser ett par små delområden av skötselområde A. Samtliga delområden inom skötselområde A har en tydlig brandhistorisk prägel.

Den senaste riktigt stora branden inom Jämtgaveln inträffade under brandåret 1868 då flera delområden inom skötselområde A berördes. Över huvud taget gäller för de flesta delområdena inom skötselområde A att de berördes av brand sista gången under mitten av 1800-talet. Ca 150 år har således förlöpt sedan de sista stora bränderna och detta har gjort att skogarna inom Jämtgaveln idag präglas av en hög grad av inväxning av gran. Bitvis finns också tjocka humus- och vegetationsmattor. Dessa faktorer har betydelse för möjligheten att återföra branden som en ekologisk faktor. Endast i ett fåtal delområden är inväxningen av gran försumbar, t.ex. i A7 och A14. I några fall har tidigare talldominerade skogar (enligt Linder) p.g.a. inväxningen av gran kommit att hänföras till skötselområdena C och D; Grandominerad brandpräglad skog. Detta gäller t.ex. det stora området C5 på norra delen av Vårsjöberget.

Förekomsten av överståndare av tall varierar stort mellan delområdena. Genomgående är mängden överståndare låg. Flera delområden saknar helt överståndare medan några delområden har mer än 50 stycken. I flera delområden omges de gamla överståndarna av så tät, högvuxen, yngre skog att de är i dålig vigör och riskerar att konkurreras ut. I några delområden har många överståndare nyligen dött till följd av detta, t.ex. inom delområde A17.

Samma skötselområde och i huvudsak samma åtgärder gäller för samtliga delområden. Vart och ett av delområdena finns beskrivet i tabell i bilaga F.

Bevarandemål

Gynnsamt tillstånd föreligger när de i bevarandeplanen uppsatta bevarandemålen nåtts.

- Arealen ökar genom att om delområden från skötselområde B, C, D och F genom naturvårdsskötsel kan överflyttas till skötselområde A.
- Minst 400 ha (1/3 av arealen talldominerad skog i Jämtgaveln, d vs skötselområde A och B) genomgår naturvårdsbränning innan år 2025.
- Skoglig kontinuitet och naturlig dynamik ska råda.
- Dödligheten hos överståndare av tall ska inte påverkas av konkurrens från omgivande yngre skog.
- Arter som är beroende av bränd och död ved i olika stadier eller andra genom brand uppkomna substrat eller förhållanden ska ha ökat populationerna till år 2025.

Åtgärdsprogram

Följande åtgärdsprogram ska beaktas för skötselområdet:

Åtgärdsprogram för brandinsekter i boreal skog

Åtgärdsprogram för skalbaggar på nyligen död tallved

Åtgärdsprogram för skalbaggar på äldre död tallved

Skötselåtgärder

För samtliga delområden är det mycket angeläget att återupprätta branden som ekologisk faktor. Naturvårdsbränning införs därför som en del av den löpande naturvårdsskötseln. Bränningarna i stort inom reservatet ska genomföras så att de efterliknar de förhållanden som naturliga bränder tidigare åstadkommit i området, d.v.s. stor variation i bränningsförlopp och bränningens intensitet, högre dödlighet för gran än för tall och löv, god överlevnad för överståndare, stamskador på levande träd som ger nya brandljud, varierad föryngring mm.

Vart och ett av delområdena inom skötselområde A har en egen beteckning (se karta A: Naturvårdsskötsel) som hänvisar till en mer detaljerad beskrivning av förhållanden, föreslagen åtgärd samt tidsmässig prioritering. Denna beskrivning redovisas i tabellform i bilaga F.

Samtliga delområden i skötselområde A är lämpliga för naturvårdsbränning. Enligt bevarandemålet bör en stor andel av dessa brännas fram till år 2025 (400 av 746 ha). Objekten har mycket olika karaktär och storlek. De naturliga och möjliga begränsningslinjerna (se nedan och på karta A: Naturvårdsskötsel) gör att flera av delområdena är stora och svåra att hantera med nuvarande erfarenhet av bränning. Därför har prioritering skett enligt riktlinjer i text ovan. Prioriteringen redovisas i tabellform i bilaga G.

Skötselområde B – Talldominerad brandpräglad skog, naturvårdsbränning efter 2025

Skötselområdet ingår inom Natura 2000-livsmiljön 9010* Västlig taiga (prioriterad livsmiljö), se beskrivning i kap. 1.3 Områdets bevarandevärden.

Skötselområdet är fördelat på 7 olika delområden, B1-B7. Sammantaget utgör skötselområde B 521 ha, det största delområdet är 450 ha och det minsta 0,5 ha.

Samtliga delområden inom skötselområde B har en tydlig brandhistorisk prägel.

Skötselområdet utgörs framför allt av merparten av det stora Värsjöberget (B3) i den sydvästra delen av reservatet. Värsjöberget kännetecknas av mycket hög grad av brandprägel med Jämtgavelns längsta dokumenterade brandserie i form av spår från 10 bränder mellan år 1420 och 1843 i området sydväst om Krok tjärnen. Värsjöberget är dock så storskaligt att det arronderingsmässigt saknar naturliga begränsningslinjer för genomförande av naturvårdsbränning. I dagsläget och med nuvarande teknik är det således inte aktuellt med bränning på

Värsjöberget. Om teknikutveckling och kunskapsläge utvecklas så att det blir möjligt att genomföra naturvårdsbränningar över stora arealer ska Värsjöberget ingå i den bränningsplan som gäller för skötselområde A. I denna skötselplan föreslås naturvårdsbränning i skötselområde B vara möjligt efter år 2025.

I skötselområde B ingår också mindre talldominerade bestånd intill det för friluftslivet mest nyttjade området vid Värsjön (B2) samt små områden som ligger i direkt anslutning till fritidshus, främst vid Torringen (B4, B5 och B6). Områdena undantas tills vidare från naturvårdsbränning av hänsyn till att Värsjön med dess centrala grusås utgör en intensivzon för friluftslivet och med hänsyn till fritidshusen vid Torringen. Även beståndet norr om Nybyggestugan (B1) undantas från brand av hänsynen till det rörliga friluftslivet. Stora delar av stigen till Nybyggestugan kommer att omges av bränningar och det är därför motiverat att undanta beståndet från bränning de närmaste 20 åren.

Det är bara inom delområdet på Värsjöberget (B3), som det förekommer överståndare. Dessa har grovt uppskattats till ca 100 stycken. Överståndarna är i vissa fall i dålig vigör och riskerar att konkurreras ut av omgivande, yngre och högre skog.

Samma skötsel mål gäller för samtliga delområden. Vart och ett av delområdena finns beskrivet i tabellform i bilaga F.

Bevarandemål

Gynnsamt tillstånd föreligger när de i bevarandeplanen uppsatta bevarandemålen nåtts.

- Arealen bibehålls i 521 hektar och minskar på sikt till följd av att delområden överflyttas till skötselområde A, talldominerad skog med naturvårdsbränning.
- På lång sikt (30-50 år) ska mer än hälften av arealen genomgått skötsel med naturvårdsbränning och således överflyttats till skötselområde A.
- Skoglig kontinuitet och naturlig dynamik ska råda.
- Dödligheten hos överståndare av tall ska inte påverkas av konkurrens från omgivande yngre skog.

Åtgärdsprogram

Följande åtgärdsprogram ska beaktas för skötselområdet:

Åtgärdsprogram för brandinsekter i boreal skog

Åtgärdsprogram för skalbaggar på nyligen död tallved

Åtgärdsprogram för skalbaggar på äldre död tallved

Skötselåtgärder

Inga åtgärder föreslås inom delområdena.

För några av delområdena är det angeläget att på längre sikt (2045 och senare) återupprätta branden som ekologisk faktor (B1, B3 och B7). I nuvarande skede föreslås områdena dock undantas från naturvårdsbränning.

Möjlig åtgärd

Även om inga åtgärder föreslås för skötselområde B kan det vara aktuellt att inom delområde B3, Värsjöberget, genomföra friställning av överståndare för att minska risken för dödlighet hos dessa. Åtgärden bör i så fall föregås av en översiktlig inventering av överståndarna, deras läge och status.

Skötselområde C – Grandominerad brandpräglad skog, naturvårdsbränning innan 2025

Skötselområdet ingår inom Natura 2000-livsmiljön 9010* Västlig taiga (prioriterad livsmiljö), se beskrivning i kap. 1.3 Områdets bevarandevärden.

Skötselområdet är fördelat på 10 olika delområden, C1-C10. Sammantaget utgör skötselområde C 232 ha. Det största delområdet är 71 ha och det minsta 7,6 ha.

Delområdena finns både i reservatets västra del på Bastunäset men också centralt i reservatet kring Vårsjön samt utmed Ovån i nordost. Samtliga delområden inom skötselområde C har en tydlig brandhistorisk prägel. Delområdena på Bastunäset bär, förutom brandhistoriken, prägel av att markerna nyttjats för bete. Inslaget av lövträd är i vissa bestånd tydligt.

För flera av delområdena är det tydligt att de ca 150 år som förlöpt sedan den senaste perioden av bränder har inneburit att bestånden förändrats från tall- till grandominans. Tjocka humus- och vegetationsmattor är också vanliga i bestånden. Dessa faktorer har betydelse för möjligheten att återföra branden som en ekologisk faktor. Det innebär att naturvårdsskötseln i skötselområde C är av restaurerande karaktär då de grandominerade skogarna åter ska omvandlas till skogar med tall och i viss mån löv. I några delområden finns fortfarande en förhållandevis stor inblandning av löv (t ex C6).

Förekomsten av överståndare är liten. Inom tre delområden finns sammantaget några tiotal överståndare (C1, C5 och C6). De gamla överståndarna omges i regel av så tät, högvuxen, yngre skog att de är i dålig vigör och riskerar att konkurreras ut.

Samma skötselområde och i huvudsak samma åtgärder gäller för samtliga delområden. Vart och ett av delområdena finns beskrivet i tabell i bilaga F.

Åtgärdsprogram

Åtgärdsprogram för brandinsekter i boreal skog ska beaktas för skötselområdet.

Bevarandemål

Gynnsamt tillstånd föreligger när de i bevarandeplanen uppsatta bevarandemålen nåtts.

- Arealen bibehålls i 232 hektar och minskar på sikt till följd av att delområden överflyttas till skötselområde A; Talldominerad brandpräglad skog.
- Minst 150 ha av skötselområdet genomgår naturvårdsbränning innan år 2025 och överförs därmed till skötselområde A; Talldominerad brandpräglad skog.
- Tallens och lövträdens andel av trädslagsfördelningen ökar så att granen utgör mindre än 50% av volymen levande ved inom hälften av arealen (delområden som uppfyller målet hänförs till skötselområde A; Talldominerad brandpräglad skog).
- Skoglig kontinuitet och naturlig dynamik ska råda.
- Dödligheten hos överståndare av tall ska inte påverkas av konkurrens från omgivande yngre skog.
- Arter som är beroende av bränd och död ved i olika stadier eller andra genom brand uppkomna substrat eller förhållanden ska ha ökat populationerna till år 2025.

Skötselåtgärder

För samtliga delområden är det mycket angeläget att återupprätta branden som ekologisk faktor. Naturvårdsbränning införs därför som en del av den löpande naturvårdsskötseln. För

flera av delområdena är naturvårdsskötseln dock i första hand av restaurerande karaktär då grandominerade skogar ska omföras till skogar med tall och i viss mån löv.

Bränningarna i stort inom reservatet ska genomföras så att de efterliknar de förhållanden som naturliga bränder tidigare åstadkommit i området, d.v.s. stor variation i bränningsförlopp, variation beträffande bränningens intensitet, högre dödlighet för gran än för tall och löv, god överlevnad för överståndare, stamskador på levande träd som innebär nya brandljud, varierad förnygring mm.

Vart och ett av delområdena inom skötselområde C har en egen beteckning (se karta A: Naturvårdsskötsel) som hänvisar till en mer detaljerad beskrivning av förhållanden, föreslagen åtgärd samt tidsmässig prioritering. Denna beskrivning redovisas i tabell i bilagorna F och G.

Enligt bevarandemålet bör en stor andel av skötselområdet brännas fram till år 2025 (150 av 232 ha). Det är en högre andel än inom skötselområde A. Den höga ambitionen är motiverad av att skötselområdet har stora restaureringsbehov enligt vad som nämnts ovan. Mellan delområdena har gjorts en prioritering som presenteras i tabellform i bilaga F.

För flera av delområdena föreslås virkesuttag innan bränning och även friställning av överståndare. Se särskild instruktion under Plandelens inledande avsnitt ”Generellt om brandskötsel”.

Stängsling föreslås också i något fall. Se särskild instruktion under Plandelens inledande avsnitt ”Generellt om brandskötsel”.

Skötselområde D – Grandominerad brandpräglad skog, naturvårdsbränning efter 2025

Skötselområdet ingår inom Natura 2000-livsmiljön 9010* Västlig taiga (prioriterad livsmiljö), se beskrivning i kap. 1.3 Områdets bevarandevärden.

Skötselområde D utgör sammantaget 190 ha och finns fördelat över hela naturreservatet. Samtliga delområden inom skötselområde C har en mer eller mindre tydlig brandhistorisk prägel. Skötselområdet präglas av en hög grad av omvandling till slutna granskogar efter mycket lång tid utan brand. Inom några bestånd finns också partier med brandrefugial karaktär, t ex söder om Munkfjorden och söder om Nybyggesjön. Förekomsten av överståndare är mycket liten.

Även om skötselområdet har brandprägel utgör detta de grandominerade skogar som p.g.a. långt gången omvandling till slutna granskogar inte prioriteras för naturvårdsbränning. För några bestånd är bränning inte aktuell just nu med hänsyn till läge i kant mot äldre skog utanför naturreservatet. I denna skötselplan föreslås naturvårdsbränning i skötselområde B kunna genomföras efter år 2025.

Skötselområdet är inte uppdelat på delområden och finns därför inte heller i den delområdesvisa tabellen i bilaga F.

Bevarandemål

Gynnsamt tillstånd föreligger när de i bevarandeplanen uppsatta bevarandemålen nåtts.

- Naturtypen bibehålls i 190 hektar och minskar på mycket lång sikt till följd av att delområden överflyttas till skötselområde A; Talldominerad brandpräglad skog.
- På mycket lång sikt (>50 år) ska hälften av arealen ha genomgått skötsel med naturvårdsbränning och således överflyttats till skötselområde A.
- Skoglig kontinuitet och naturlig dynamik ska råda.

Åtgärdsprogram

Inget åtgärdsprogram är aktuellt att beakta i skötseln av skötselområde D.

Skötselåtgärder

Inga åtgärder föreslås inom skötselområdet.

På mycket lång sikt är det dock angeläget att återupprätta branden som ekologisk faktor. I nuvarande skede föreslås områdena dock undantas från naturvårdsbränning.

Skötselområde E – Grandominerad brandrefugial skog, ingen åtgärd

Skötselområdet ingår inom Natura 2000-livsmiljön 9010* Västlig taiga (prioriterad livsmiljö), se beskrivning i kap. 1.3 Områdets bevarandevärden.

Skötselområde E utgör sammantaget 200 ha och finns uteslutande i de nordöstra delarna av naturreservatet. Skötselområdet utgörs av en flack myr-skog-mosaik i en vid dalgång kring den lilla Korssjöbäcken. På ömse sidor om bäcken finns slutningsgranskogar med hög grad av översilningsvatten från högre belägna områden och vidsträckta myrar i både nordväst och sydost. Skötselområdet har därför karaktären av ett refugium där branden mycket sällan fått fäste. Gran dominerar helt inom skötselområdet. Tall saknas nästan helt varför det inte varit möjligt att fastställa någon eventuell brandkronologi.

Skötselområdets skogar är ännu inte tillräckligt gamla för att hysa betydande brandrefugiala värden. Bestånden utvecklas långsamt mot sådana förhållanden. Inom skötselområdet finns några bestånd i den östra delen som bär tydliga spår från tidigare slutavverkningar och med en hög lövandel idag.

Skötselområdet är inte uppdelat på delområden och finns därför inte heller i den delområdesvisa tabellen i bilaga F.

Bevarandemål

Gynnsamt tillstånd föreligger när de i bevarandeplanen uppsatta bevarandemålen nås.

- Skoglig kontinuitet och naturlig dynamik ska råda.

Åtgärdsprogram

Inget åtgärdsprogram är aktuellt att beakta i skötseln av skötselområde E.

Skötselåtgärder

Inga åtgärder föreslås inom skötselområdet.

Skötselområde F – Ungskog, naturvårdsbränning

Skötselområdet motsvarar inte någon Natura 2000-livsmiljö. Skötselområdet utgörs av utvecklingsskog som på mycket lång sikt kommer att tillhöra skötselområde A.

Skötselområdet är fördelat på 6 olika delområden, F1-F6. Sammantaget utgör skötselområde F 107 ha. Det största delområdet är 35 ha och det minsta 2,1 ha.

Skötselområdet utgörs av hyggen och kulturskogar efter slutavverkning. De flesta avverkningar är gjorda under början av 1990-talet (F1, F3-F6) men ett delområde härrör från äldre avverkning (F2). De olika delområdena präglas av naturlig föryngring av främst tall, björk och asp och flera av dem har genomgått hyggesbränning (F1, F3 och F5). Inget delområde har planterats. Hyggesbränningarna har alla genomförts under mitten av 1990-talet i samband med att Jämtgaveln skyddades som naturreservat. Brandfälten har olika karaktär. Ett delområde (F3) genomgick en mycket intensiv brand där inga fröträd överlevde och där

föryngringen är knapphändig. Ett annat delområde (F5) har livskraftiga fröträd med stora brandljud, till och med på asp, samt ett rikt uppslag av plantor. Generellt är dock betesskadorna omfattande på de lövrika delarna.

Bevarandemål

- Naturtypen utvecklas på lång sikt till skog inom skötselområde A; Talldominerad brandpräglad skog.
- Skoglig kontinuitet och naturlig dynamik ska råda.
- Mängden lövträd ska på lång sikt utgöra minst 20 % av totalvolymen levande ved.

Åtgärdsprogram

Åtgärdsprogrammet för brandinsekter i boreal skog ska beaktas för skötselområdet.

Skötselåtgärder

Naturvårdsbränning ska på lång sikt (efter 2025) kunna genomföras i samtliga delområden. Även innan 2025 kan naturvårdsbränning bli aktuell i något eller några av delområdena för att skapa klen, brandskadad skog. Prioriteringen av vilka delområden som kan bli aktuella för detta beror av beståndsutvecklingen och av kunskapsuppbyggnaden hos länsstyrelsen och de aktörer som ska genomföra naturvårdsbränning.

Möjlig åtgärd

Även om inga åtgärder föreslås för skötselområde B kan det bli aktuellt att inom något delområde genomföra åtgärder för att med stängsling begränsa viltets bete på delar av lövföryngringen. Inom skötselområdet kan detta komma att övervägas för delar av delområde F6. Skötselplanen ger möjlighet att genomföra stängsling också inom andra objekt.

Skötselområde G – Ungskog, annan åtgärd

Skötselområdet motsvarar inte någon Natura 2000-livsmiljö. Skötselområdet utgörs av utvecklingsskog som på mycket lång sikt kommer att tillhöra skötselområde A.

Skötselområdet är fördelat på 2 olika delområden, G1-G2. Sammantaget utgör skötselområde G 10 ha.

Skötselområdet utgörs av kulturskogar efter tidigare slutavverkningar. Avverkningarna är gjorda dels under 1970-talet (G1), dels under 1990-talet (G2). Det ena delområdet (G1) har självföryngrig av löv och tall samt planterad tall och contorta. De senare plantorna börjar bära rikligt med kottar och risken för spridning av contorta i samband med planerade bränningar i omgivningen kan inte förringas. Det andra delområdet (G2) har självföryngring av tall men en stor andel inväxande gran i form av beståndsföryngring från det tidigare beståndet.

Bevarandemål

- Naturtypen utvecklas på lång sikt till skog inom skötselområde A; Talldominerad brandpräglad skog.
- Skoglig kontinuitet och naturlig dynamik ska råda.

Åtgärdsprogram

Inget åtgärdsprogram är aktuellt att beakta i skötseln av skötselområde G.

Skötselåtgärder

Contortasanering

Hög prioritet ges åt sanering av contorta från delområde G1. Saneringen genomförs antingen som maskinell helträdsavverkning och uttransport av hela stammar av contorta eller som manuell röjning/fällning med efterföljande risdragning och uppeldning av all contorta i samlade högar. Eventuella efterföljande plantor av contorta på bränningsplatserna kan rotryckas/röjas inom 10 år efter genomförd åtgärd.

Röjning av gran

Merparten av all granföryngring (ca 90 %) inom torra-friska delar av delområde G2 avlägsnas genom röjning/rotryckning. I svackor lämnas granföryngringen orörd.

Skötselområde H – Myrar och sumpskogar

Skötselområdet utgörs av Natura 2000-livsmiljöerna 7310* Aapamyror (prioriterad livsmiljö), 7140 Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn samt 7230 Rikkärr, se beskrivning i kap. 1.3 Områdets bevarandevärden.

Skötselområde H utgör sammantaget 640 ha och finns inom hela naturreservatet. Skötselområdet utgörs av öppna myrar av flera olika typer, bl.a. sluttande rikkärr, t ex backkärren vid Vårsjömyran, mossar och sumpskogar.

Bevarandemål

- Naturtypen bibehålls i 640 ha.
- Naturlig hydrologisk regim ska råda.
- Typiska arter ska ha ej minskande populationer.

Åtgärdsprogram

Inget åtgärdsprogram är aktuellt att beakta i skötseln av skötselområde H.

Skötselåtgärder

Inga åtgärder föreslås inom skötselområdet.

Skötselområde I – Sjöar

Inom skötselområdet ingår med mindre areal Natura 2000-livsmiljön 3160 Dystrofa sjöar och vatten, se beskrivning i kap. 1.3.

Inom Jämtgaveln finns enligt Gröna kartans redovisning ett femtiotal sjöar eller tjärnar. Sammantaget utgör skötselområde I – Sjöar ca 400 ha. Flertalet av sjöarna utgör små tjärnar som är spridda över hela området i mosaiken av myrar. Torringen med Munkfjorden utgör den helt dominerande arealen sjöyta. De andra stora sjöarna är Vårsjöarna och Nybyggesjön. Samtliga av dessa större sjöar är eller har varit reglerade. Torringen regleras för vattenkraft genom en damm i sjöns utlopp. Vårsjön och Nybyggesjön har tidigare varit reglerade i samband med flottningen.

Sjöarna har mycket stor betydelse för fritidsfisket, se kap. 1.3 Områdets bevarandevärden.

Bevarandemål

- Naturtypen bibehålls i 400 ha.
- Intakt hydrologi ska råda i strandzonen och skoglig kontinuitet i omgivningen (målet gäller ej den reglerade Torringen).
- Minst två tjärnar ska hållas fisktomma.

- Typiska arter för livsmiljö 3160 ska ha ej minskande populationer.

Åtgärdsprogram

Inget åtgärdsprogram är aktuellt att beakta i skötseln av skötselområde I.

Skötselåtgärder

Inga åtgärder föreslås inom skötselområdet.

Skötselområde J – Vattendrag

Skötselområdet sammanfaller i stort med Natura 2000-livsmiljöerna 3210 Naturliga större vattendrag av fennoskandisk typ samt 3260 Vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor, se beskrivning i kap. 1.3.

Skötselområde J omfattar 10 ha och utgörs av de båda små vattendragen Vårsjöbäcken och Ovån med dess biflöden. I Vårsjöbäcken och i Getterån finns ett reproducerande bestånd av flodpärlmussla (*Margaritifera margaritifera*). Flodpärlmusslan är knuten till rinnande vatten med sand-, grus- eller stenbottnar och tillräckligt hög strömhastighet för att igenslamning inte ska ske. En livskraftig stam av öring är nödvändig för att flodpärlmusslan ska kunna reproducera sig.

Bevarandemål

- Vattendragens vattenföring och flödesdynamik bör bibehållas eller förbättras utifrån nuvarande situation.
- Ingen eller obetydlig påverkan av vägtrummor och andra vandringshinder. Fria vandringsvägar i anslutande vattensystem.
- En för naturtypen naturlig artsammansättning utan negativ inverkan av främmande arter eller fiskstammar.
- Typiska arter ska ha ej minskande populationer.

Åtgärdsprogram

Åtgärdsprogrammet för flodpärlmussla ska beaktas för skötselområdet.

Skötselåtgärder

Inga åtgärder föreslås i övrigt inom skötselområdet.

Skötselområde K – F d ängs- och åkermark

Skötselområdet motsvarar inte någon Natura 2000-livsmiljö.

Inom reservatet finns rester av två fäbodan; Rastbodarna och Nybyggebodarna samt ett nybygge; Bastunäset.

Var och en av dessa är uppdelad på tre-fyra mindre delområden, K1-K10. Sammantaget utgör skötselområde K 5,0 ha. Av detta utgör kärnan av öppna områden idag 2,5 – 3,0 ha. Mindre än 0,5 ha hävdas idag genom någon form av slåtter.

Dessa områden har kulturhistoriska värden både i form av rester av byggnader men också i form av delvis restaurerade, hävdade marker. Kontrasten mellan den vidsträckta karga, brandpräglade skogen med sina brandstubbar och överståndare och de öppna ängsmarkerna är något som reservatsskötseln ska värna.

Ängsmarkerna hyser så vitt känt inte någon särskild hävdberoende flora eller fauna. Deras värde ur naturvårdssynpunkt utgörs av att de tillför en annorlunda och vacker naturmiljö i ett annars obrutet skogs-, myr och sjölandskap.

Bastunäset, skötselområde K1-K3 (se karta B1)

K1 (1,5 ha): Mycket väl underhållen ängsmark, betydligt restaurerad sedan reservatet bildades. Sydöstra delen helt öppen, slagen äng. Nordöstra delen vid husgrunderna en lund av björk och asp, dock gruppvis gott om gran kvar bland lövträden. Flera granar växer underifrån in i björkar. Asp från platsen används idag för vedförsörjningen i den västra delen av reservatet. Vackert läge vid Torringens strand. Merparten av strandremsan igenvuxen med granskog.

K2 (0,8 ha): F d åkermark 200 m nordväst om brukningscentrum. Igenväxande tidigare åkermark. Glasbjörk och gamla granar växer i grunda diken, bitvis tät föryngring av små granar mellan diken. Vackert läge vid Torringens strand.

K3 (0,3 ha): F d myrodling 400 m nordost om brukningscentrum. Igenväxande tidigare myrodling, långsmal utmed ett dike som mynnar i Munkfjorden. Glasbjörk och gran växer i kanterna och smågran etablerar sig mellan diken.

Bastunäset omfattade ursprungligen ca 3,5 ha åker- och ängsmarker.

Rastbodarna, skötselområde K4- K7 (se karta B2)

K4 (0,3 ha): Ängsmark om ca 30x50 m i sydsluttning kring rester av ladugård och bostadshus. Marken är örtrik, dock ej hävdad annat än genom borttagande av trädplantor. En högstubbe av grov vårtbjörk (tidigare vårdträd) och en dubbelsälg centralt på ängen. Rönn finns också. Blandskog av gran och löv omger ängen liksom några vackra grovstammiga tallar som börjar omges av gran. Avsaknaden av regelbunden hävd gör att ängen är utsatt för igenväxning, fr.a. i östra kanten och inom husgrunderna. Nordost om ängen finns en lägre liggande f.d. betesmark med tät gran och buketter av glasbjörk. I nordöstra delen av ängen finns liten öppen yta med gamla, döende enbuskar. Ängen vid Rastbodarna har ett vackert läge vid Munkfjordens strand. Merparten av strandremsan dock igenvuxen med granskog. Ett vindskydd är det enda som syns från vattnet.

K5 (0,05 ha): F d åker-/ängsmark 50 m sydväst om brukningscentrum. Mycket liten f.d. åkermark satt under stark påverkan från omgivande blandskog och inväxning från denna.

K6 (0,3 ha): F d åker-/ängsmark 100 m sydväst om brukningscentrum. Ängsmark med lada, hålls delvis öppen genom röjning. Ingen övrig hävd. Vackert läge vid Munkfjordens strand men strandremsan kraftigt igenvuxen.

K7 (0,2 ha): F d myrodling 250 m väster om brukningscentrum. Kraftigt igenväxande, fuktiga f d myrodlingar med tegdiken. Gran och björk växer i diken och ute på de f.d. åkerytorna. Bitvis rikt fåltskikt med bl.a. brudborste.

Rastbodarna omfattade ursprungligen ca 1,7 ha åker- och ängsmarker.

Nybyggebodarna, skötselområde K8-K10 (se karta B3)

K8 (1,4 ha): Bitvis översilad, rik ängsmark med hög örtvegetation. Ängsmarken är stor och välskött även om ingen hävd annat än röjning förekommer. En lund av björkar och enstaka solitära granar täcker en inre del av ängen. Flera platser med husgrunder finns även inom ängen som omges av grov och tät granskog i flera riktningar. Trots att ängsmarken är stor och breder ut sig utmed sjön är ett vindskydd det enda som syns från vattnet. I en svacka och bäckdråg närmast nordväst om ängsmarken finns vad som kan antas ha varit ett långsträckt f.d. slätterkärr, idag dock helt igenvuxet.

K9 (0,1 ha): F d åker-/ängsmark 100 m sydost om brukningscentrum, på södra sidan av Nybyggebäcken. Liten öppen yta om 30x30 m kring husgrunder.

K10 (0,1 ha): F d åker-/ängsmark med ladugård 150 m nordväst om brukningscentrum. Kraftigt igenväxande liten yta med resterna av en ladugård. Vidare åt norr finns ytterligare igenväxta, tidigare brukade marker.

Hur stor areal åker- och ängsmark som Nybyggebodarna omfattade ursprungligen är inte känt.

Bevarandemål

- Spåren från den äldre markanvändningen ska bevaras och göras tydliga.
- Arealen öppen eller endast delvis öppen f.d. ängs- eller åkermark uppgår till 5,0 ha.
- Den areal som hävdas genom slåtter och borträfsning av hö uppgår årligen eller vartannat år till 0,3 ha fördelat på alla tre områdena. Slätterängarna utvecklar över tiden en slåtteranpassad vegetation.
- Gran förekommer inte inom ängsmarkerna annat än som enstaka träd.
- De f.d. ängs- och åkermarkerna har en öppen och god anslutning till angränsande stränder.
- De f.d. ängs- och åkermarkerna ska även fortsättningsvis ha en viktig funktion för vedförsörjningen till reservatet. Gran och björk används i större utsträckning än asp.

Åtgärdsprogram

Inget åtgärdsprogram är aktuellt att beakta i skötseln av skötselområde K.

Skötselåtgärder

Bastunäset (se karta B1)

Slåtter med borträfsning av hö över totalt ca 1500 m² ha återinförs på den centrala ängen, K1.

Merparten (60-80%) av all gran på den centrala ängen, K1, avverkas. I första hand grova/övergrova träd lämnas kvar.

Den gamla åkermarken vid K2 restaureras till ängsmark med glest lövträdsskikt. Åtgärden genomförs genom avverkning av alla granar som inte är övergrova. All ung träd-vegetation rotrycks eller röjs bort.

Vid den gamla myrodlingen K3 rotrycks eller röjs all ung träd-vegetation.

Grova granar i den centrala ängsmarkens (K1) kantzoner fälls och kvistas för att successivt över flera år utvidga ängsmarken. Grenar och toppar eldas på platsen, grova stammar kan lämnas att förmultna på platsen.

Den centrala ängsmarkens (K1) kantzon mot Torringen öppnas genom avverkning av kanträden.

Löpande underhåll av alla ängsmarker inom K1-K3 utgörs av rotryckning/röjning av plantor ungefär vart tredje år.

Rastbodarna (se karta B2)

Slåtter med borträfsning av hö över totalt ca 500 m² ha återinförs på den centrala ängen, K4.

Den lägre liggande f d betesmarken med gran och glasbjörk (ca 0,2 ha) nordost om den centrala ängen K4 (från den lilla ytan med gamla enbuskar ned till stranden) restaureras som

öppen, med lövträd delvis trädbevuxen mark. Åtgärden sker genom avverkning av all gran och stora delar av björkarna. Övrigt löv lämnas kvar liksom övergrova tallar.

Den centrala ängsmarkens K4 och den nordvästra ängsmarkens K6 kantzoner mot Munkfjorden öppnas genom avverkning av kanträden.

Löpande underhåll av alla ängsmarker inom K4-K6 utgörs av rotryckning/röjning av plantor ungefär vart tredje år.

Ställningstagande om eventuell restaurering av den gamla myrodlingen K7 fattas när restaureringarna inom övriga delar påbörjats.

Nybyggebodarna (se karta B3)

Slätter med borträfsning av hö över totalt ca 1000 m² ha återinförs på den centrala ängen, K7.

Grova granar i den centrala ängsmarkens (K7) kantzoner fälls och kvistas för att successivt över flera år utvidga ängsmarken. Grenar och toppar eldas på platsen, grova stammar kan lämnas att förmultna på platsen.

Den centrala ängsmarkens K7 kantzoner mot Nybyggesjön öppnas genom avverkning av kanträden.

Löpande underhåll av alla ängsmarker inom K7-K8 utgörs av rotryckning/röjning av plantor ungefär vart tredje år.

Ställningstagande om eventuell restaurering av det igenväxta slätterkärret intill K7 liksom andra tidigare brukade marker kring K10 fattas när restaureringarna inom övriga delar påbörjats.

Skötselområde L – Friluftsliv

Karta C åskådliggör alla skötselplanens delar avseende friluftsliv

Zon 1 – Intensivzonen

Intensivzonen är den zon inom reservatet som har kapacitet och förutsättningar att ta emot flest besökare.

Intensivzonen utgörs i huvudsak av den mest centrala och välbesökta delen av naturreservatet; den långsträckta grusåsen genom Vårsjön, se karta C: Friluftsliv. I Vårsjö-området finns utgångspunkten för flera av de vandringar som kan göras i reservatet. Här finns också flera anlagda sevärdheter som Vårsjöns flottningsdamm, en fångstgrop, spår av järnframställning mm. Vårsjö-området rymmer också bilparkeringar. Vårsjö-området är mycket vackert och har stora utvecklingspotentialer både för det rörliga friluftslivet och för reservatets bil- och skoterburna besökare.

Till intensivzonen räknas också området vid Torringens utlopp med åsen intill Norrmansstugan och vägslutet på Torringen-vägen. Även detta område har utvecklingspotentialer.

Mål

- Intensivzonen utgör den naturliga utgångspunkten för besökarna i Jämtgavelns naturreservat.
- Intensivzonen utgör i sig själv välkända och attraktiva utflyktsmål för alla grupper i samhället, allt från vandrare och skolklasser till dem som väljer att uppleva reservatet från bilens närhet.

- Det ska vara möjligt att nå intensivzonen med buss och det ska finnas parkering för minst två bussar vid reservatets informationscentrum.
- Besökarna i intensivzonen får ett välkomnande bemötande av den information som ges om naturreservatet.
- Besökarna inspireras till att, efter egen förmåga, bege sig ut i de övriga delarna av naturreservatet.
- Ett vindskydd finns vid Vär sjöns nordvästra ände.

Åtgärder

Reservatets informationscentrum utvecklas vid Vär sjöns södra ände där stigarna inom Jämtgaveln runt (se nedan) utgår åt öster och väster.

Alla åtgärder för skyltning och information om naturreservatet redovisas i särskild Informationsplan, se nedan.

Inom intensivzonen tillåts viss utveckling av verksamheter och uppbyggnad av små anläggningar som på ett pedagogiskt sätt väcker nyfikenheten för reservatets natur- och kulturmiljövärden. I närheten av befintlig fångstgrop kan anläggas en kolarkoja och ett demonstrationsexemplar av en kolmila.

Vid informationscentrum anordnas sophämtning. Telefon finns ej.

Zon 2 – Stugor och tältplatser

Detta är den zon inom reservatet där besökaren kan hitta en plats för övernattnin g långt från väg och bebyggelse.

Zonen utgörs av platser huvudsakligen utmed stigen ”Jämtgaveln runt”; Bastunäset, Rastbodarna och Nybyggebodarna samt den s.k. Nybyggestugan. Här ska vandraren och skidåkaren ha möjlighet att övernatta ute i vildmarken, antingen i någon enkel stuga eller i sitt tält.

Nybyggestugan är idag den enda stuga som kan användas för övernattnin g i naturreservatet. Stugan ligger vackert. Invändigt är den sliten och i behov av upprustning.

Mål

- Zon 2 utgör fasta punkter i vildmarken för den som besöker reservatet på långa turer eller för mer än en dagsutflykt.
- Platserna inom zon 2 utgör attraktiva utflyktsmål med en intressant natur- och kulturmiljö.
- Zon 2 har två enkla men ändamålsenliga stugor för övernattnin g.
- Vindskydd finns vid Rastbodarna (2 st), Bastunäset (1 st), Torrningen vägslutet (1 st), Nybyggebodarna (1 st).
- Besökarna i zon 2 får ett välkomnande bemötande av den information som ges om naturreservatet.
- Information ska finnas vid fyra platser inom zonen som väcker besökarens nyfikenhet om Jämtgavelns natur- och kulturmiljövärden.

Åtgärder

Alla åtgärder för skyltning och information om naturreservatet redovisas i särskild Informationsplan, se nedan.

Den befintliga stugan vid Nybyggesjön, den s.k. Nybygggestugan, ska genomgå en renovering. Det är framför allt invändigt som det finns ett behov för detta. Fönsterluckor och dörr kan också behöva bytas. Ett gammalt, trasigt dass tas bort.

Ytterligare en stuga för övernattnings ska finnas att tillgå inom zon 2. Detta kan ske genom att den s.k. förvaltarstugan på Bastunäset öppnas för allmänheten eller genom att en ny stuga anläggs i den västra delen av reservatet.

Service med hämtning av sopor i Nybygggestugan upphör. Besökarna uppmanas att ta med allt förpackningsmaterial m.m. som de burit med in i reservatet.

Zon 3 – Vildmarkszonen med stigar

Vildmarkszonen med stigar utgörs av de delar av reservatet som inte ingår i de övriga zonerna, d.v.s. skogar, myrar och sjöar.

Mål

- Besökaren får en ovanlig naturupplevelse av vildmark, storskog och tystnad och merparten av zonen utgörs av marker utan stigar, vägvisning eller informationsskyltar.
- Nätet av stigar utgörs av en 19 km lång rundslinga ”Jämtgaveln runt” samt anslutande stigar.
- Besökaren kan med hjälp av vägvisning vid stigar och platser göra rätt vägval.
- Stigar och besöksvärda platser förmedlar information om Jämtgavelns natur- och kulturmiljövärden.
- Besökaren kan på flera platser inom vildmarkszonen söka skydd från regn och göra uppeld på anvisad plats. Vindskydd finns vid Bastunäsets udde (1 st), Storavan (1 st), och Skekudden i Torringen (1 st).

Åtgärder

Alla åtgärder för skyltning och information om naturreservatet redovisas i särskild Informationsplan, se nedan i kap. 2.2.

Jämtgaveln runt – natur- och kulturstig

Befintliga stigar kompletteras till en sammanhängande slinga om 19 km, ”Jämtgaveln runt”, se karta C: Friluftsliv.

Jämtgaveln runt utgår från två olika platser inom intensivzonen vid Värsjön och passerar under sina 19 km;

- genom gammelskog och brandfält
- över sträng-flark-kärr, fattigmyrar och intill backkärr
- förbi två fåbodar
- intill ungefär 18 av reservatets vackra sjöar och tjärnar
- med båt över sundet mellan Torringen och Munkfjorden

- förbi flera vindskydd och två övernattningsstugor

Med Jämtgaveln runt följer investeringar i nya sträckor på stigsystemet:

- 630 m lång slinga genom det vackra sträng-flark-kärret Nybyggemyran ger besökaren en annorlunda upplevelse av en myr med flera vackra småvatten mellan strängarna. Stigen kan läggas på eller i kanten av befintliga strängar och via en liten myrholme. Spänger kommer att behövas på merparten av sträckan.
- 2,2 km lång ny slinga från Vårsjöns södra ände och västerut. Stigen leder upp på en hög moränbacke och passerar flera av de mycket vackra Småtjärnarna. En 350 m lång avstickare når Vårsjöbäckens kanjon.
- 1,7 km lång ny slinga på Bastunäsets södra strand, bl a förbi en fin liten sandstrand.
- Passage med båt över det ca 100 m breda sundet mellan Munkfjorden och Torringen. En båt förläggs sommartid på vardera stranden och vandraren ror över sig själv och efterlämnar en båt på vardera stranden.
- 4,6 km ny stig utmed Munkfjordens norra strand, vidare utmed Rastbodbäcken, förbi flera vackra tjärnar och över en hög ås med ljus och vacker tallskog för att slutligen passera genom ett färskt brandfält.

Sammantaget innebär detta 10,5 km ny stig.

Jämtgaveln runt ges en egen färgmarkering som gör det lätt att skilja ut den från det övriga stigsystemet. Genom att anvisa besökarna en möjlighet att följa en enda, väl markerad slinga kommer fler besökare att finna det lättare att välja hur man vill uppleva Jämtgavelns naturreservat.

Befintliga stigar

Befintliga stigar behålls i nuvarande skick och underhålls med färgmarkering och viss röjning. Hela stigsystemet ses över kontinuerligt för underhåll och utbyte av spänger.

Övrigt

Åtgärder

Torrningen-vägen. Den gamla vägbommen vid infarten till vägen tas bort liksom skylten med förbud för obehöriga att använda vägen. Vägkanterna röjs.

Ava-vägen (mot Munkfjorden): Vägkanterna röjs. Markarbete genomförs på några svaga punkter utmed vägen där vägbana brustit. Vägen används varje år av skolklasser som anländer med buss från Ånge för att göra exkursioner i skogarna på Vårsjöberget.

2.2. Informationsplan

Plan för information och skyltning i reservatet.

Vägskyltning

Skytningen till naturreservatet Jämtgaveln från E14 vid Borgsjö och utmed anslutningsvägarna till reservatet ses efter och underhålls löpande.

Vid infarten till naturreservatet ska vägskälet mot Torringen ha tydlig vägskyltning dels mot Torringen, dels mot Vårsjöarnas informationscentrum.

Informationscentrum vid Vårsjön

Den nuvarande informationsplatsen vid Vårsjöns södra ände utvecklas till reservatets informationscentrum, se kartan C Friluftsliv. Åtgärden genomförs efter särskild utredning om utformning mm.

Här finns fångstgropen, järnframställningsplats, Vårsjö-dammen mm och här planeras kolarkoja och kolmila. Stigen Jämtgaveln runt passerar också här.

Vid informationscentrumet samlas och presenteras all information om naturreservatet, både den informationsskylt som föreslås till entrétavlorna (se nedan), informationsbroschyren (se nedan) samt skyltar med naturinformation och kulturhistorisk information (se nedan). Kartor över reservatet, vandringsleder och skoterleder liksom information om fiske mm samlas också här.

Planeringen av nytt informationscentrum påbörjas med att ett utformningsförslag med kostnadsberäkning tas fram.

Entrétavlor med stor informationsskylt, friluftskarta och broschyr

Var och en av naturreservatets entréer förses med en välkomnande entrétavla i trä (se karta C). På tavlan placeras en stor informationsskylt (A1) med text och bilder/teckningar som berättar om naturreservatet. Texterna ska förmedla en bild av områdets möjligheter, dess natur- och kulturmiljöer och vad man som besökare får göra i naturreservatet. Informationen från de nuvarande A3-skyltarna om natur- och kulturmiljöer kan tjäna som underlag för innehållet på den stora informationsskylten. Reglerna ska vara tydliga men inte dominera intrycket.

En ny friluftskarta ska ge överblick över reservatet, terräng, ägoslag, brandfält, fäbodan, stugor, vindskydd och andra besökspunkter samt vandringsleder. Lederna anges med längd för respektive delsträcka.

Informationscentrumet förses med en s.k. draglåda där besökaren kan ta en informationsbroschyr om naturreservatet. Textmaterial, karta och bilder/teckningar som utvecklas för den stora informationsskylten används också för broschyren. Broschyren placeras ut i s.k. draglåda där besökaren själv kan dra sin broschyr, vika den rätt och ta med den på ut i reservatet.

Entrétavlor placeras vid:

- Torringen, vägslutet
- Bastunäset
- Rastbodarna
- Nybyggebodarna
- Nybyggestugan
- Informationscentrum

Se karta C som visar på entrétavlornas placering.

Nuvarande skyltställ vid reservatsentrén (vägskälet mot Torringen) får stå kvar.

I samband med att Entrétavlorna sätts upp finns det inte längre behov av att behålla de reservatsskyltar i A3-format som idag finns på många platser i reservatet.

Skyltar med naturinformation och kulturhistorisk information

Nuvarande skyltar i A3-format med kulturhistorisk information och naturinformation bibehålls, ses över regelbundet och byts vid behov.

Skyltarna innehåller information om:

- Nybyggevallen
- Bastunäset
- Rastbodarna
- Torringen
- Järnmalmsframställning
- Myrmalm
- Vårsjödammen
- Fångstgrop för älg
- Skogskoja
- Skogsbrand
- Tallurskog
- Bjälke
- Backmyr
- Starrmyr
- Kanjon

Dessutom föreslås skyltar tas fram om:

- Bränning
- Flodpärlmussla

På de nuvarande skyltarna för Rastbodarna, Nybyggevallen och Bastunäset förs ytterligare information in för att stimulera besökarens nyfikenhet om platserna, om vilka människor som levde här, ev. med karta över brukade marker samt om hur hävden upphörde. För Rastbodarna är det viktigt att tydligare beskriva, gärna med karta, hur pilgrimsvandringen till Nidaros gick till. Underlag för detta finns i det rika källmaterial som behandlar Jämtgavelns historia.

Vägvisare vid stigar

Alla ledmarkeringar och vägvisare utmed stigarna ses efter och underhålls kontinuerligt. Vägvisarna är i gott skick.

Till Nybyggstugan saknas vägvisare över huvud taget. Detta åtgärdas med nya vägvisare från Vårsjön.

Vägvisningen vid Vårsjödammen där stigen västerut delar sig är dålig. Åtgärdas med nya vägvisare.

Jämtgaveln runt ges en egen markering som är lätt att skilja från övriga, anslutande stigar.

2.3.Uppföljning

I bevarandeplanen för Natura 2000-området finns specificerat hur uppföljningen på utpekade habitat ska ske. Det samma gäller för den utpekade arten Flodpärlmussla. Länsstyrelsen ansvarar för Natura 2000-uppföljningen.

Följande uppföljning ska ske vid sidan av det som föreskrivs av bevarandeplanen:

Skötselområde A och C

Inventering av insekter görs enligt vad som kommer att preciseras av Åtgärdsprogram för brandinsekter i boreal skog (Wikars. Koncept oktober 2005).

Genomförda naturvårdsbränningar dokumenteras i länsvis databas över brandfält.

Skötselområde A och B

Inventering av insekter (raggbock, skrovlig flatbagge samt stubbfuktbagge) görs enligt vad som kommer att preciseras av Åtgärdsprogram för skalbaggar på äldre tallved (Wikars, under utarbetande).

Skötselområde A, B, C och D

Inventering av överståndare genomförs inom samtliga bestånd som anges hysa överståndare (se bilaga F som i tabellform redovisar skötselområden). Högsta prioritet har bestånden A3, A7 och A17:

- antalet överståndare i respektive skötselområde, koordinater för var och en, höjd, diameter och vitalitet.

Skötselområde K

Uppföljning av ängsskötseln:

- Arealen av öppen, hävdad äng liksom delvis trädbevuxen äng följs upp vart 5:e år. Det sker genom flygbildstolkning.

Friluftslivet

Uppföljning av friluftslivets användning av området:

- Årlig uppföljning av antal använda informationsbroschyrer (i draglådorna) vid respektive entrétavla.
- Mäta antalet besökare genom besöksräknare.

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljningen av skötselåtgärderna görs i slutet av varje år. Entreprenören ansvarar för dokumentation av vilka skötselåtgärder som genomförs på särskild blankett.

All uppföljning redovisas i särskild tabell i bilaga H: Tabell över Uppföljning.

2.4.Sammanfattning med prioritering och kostnader

En sammanfattning över åtgärderna, deras omfattning, när de ska genomföras, deras prioritering och bedömda kostnader finns i bilaga G: Sammanfattande tabell över åtgärder.

2.5. Bilagda kartor och objektsbeskrivningar

A. Karta Naturvårdskötsel

B. Karta Skötsel vid fäbodarna

C. Karta Friluftsliv

D. Karta Skoterleder

E. Karta Enskilt ägda och historiska byggnader

F. Beskrivning i tabellform av delområden inom vissa av skötselområdena

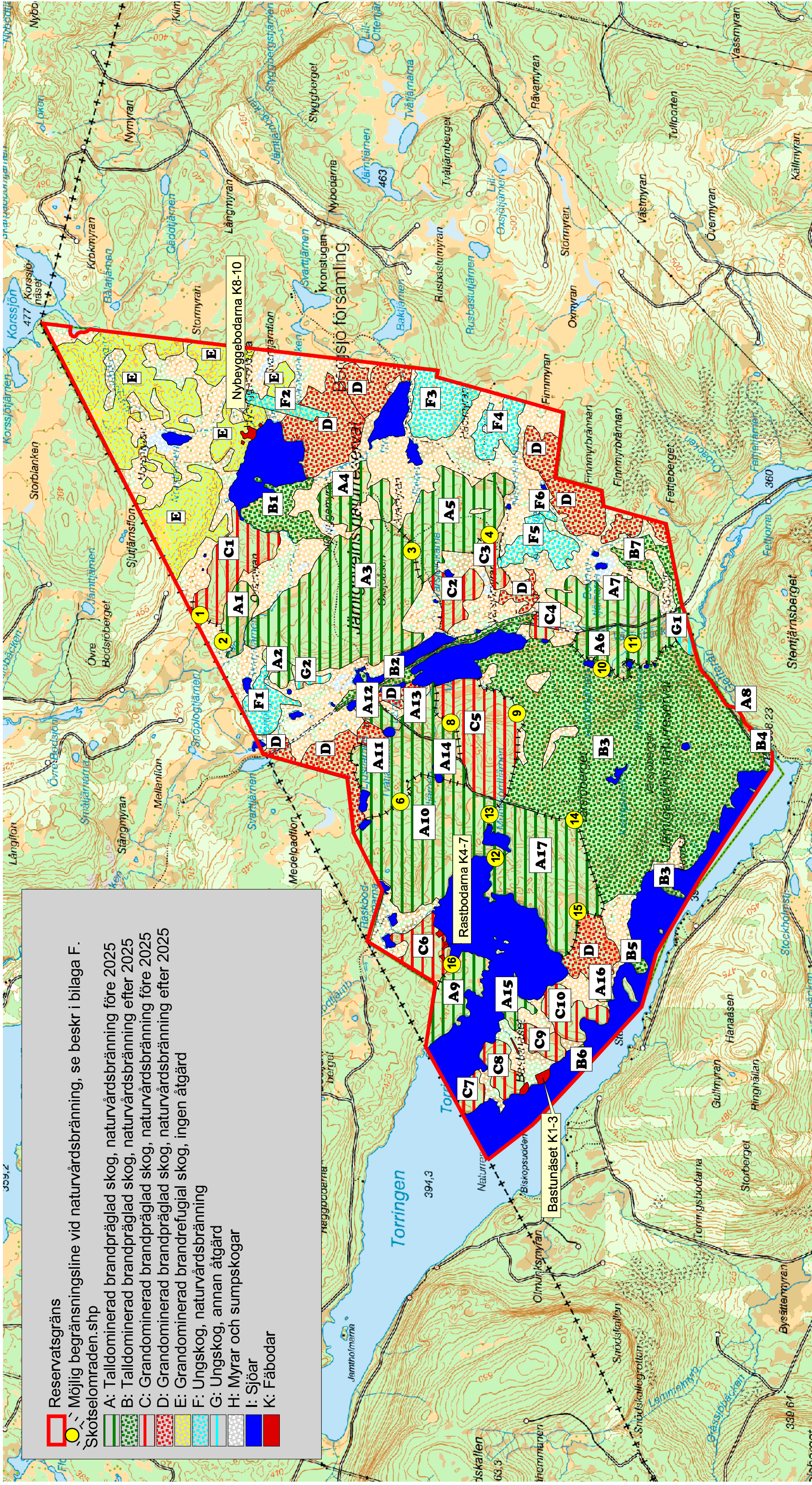
G. Sammanfattande tabell över åtgärder

H. Tabell över uppföljning

I. Skyltar, bord, vindskydd och dass. Befintliga förhållanden

J. Karta Fornlämningar

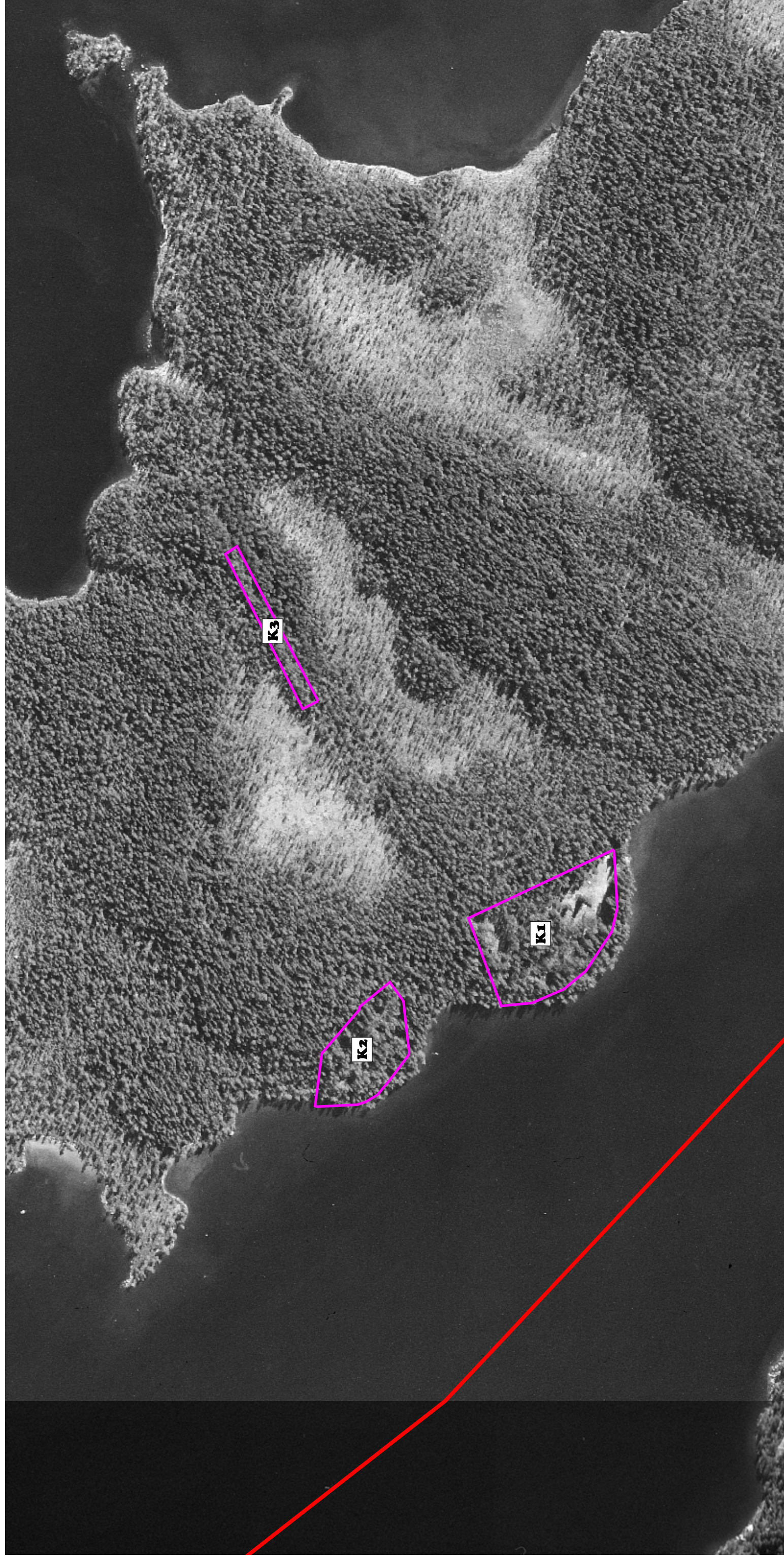
Karta A Naturvårdsskötsel

	Reservatsgräns
	Möjlig begränsningsline vid naturvårdsbränning, se beskr i bilaga F.
	Skotselomraden.shp
	A: Talldominerad brandpräglad skog, naturvårdsbränning före 2025
	B: Talldominerad brandpräglad skog, naturvårdsbränning efter 2025
	C: Grandominerad brandpräglad skog, naturvårdsbränning före 2025
	D: Grandominerad brandpräglad skog, naturvårdsbränning efter 2025
	E: Grandominerad brandrefugial skog, ingen åtgärd
	F: Ungskog, naturvårdsbränning
	G: Ungskog, annan åtgärd
	H: Myrar och sumpskogar
	I: Sjöar
	K: Fäbodar

Karta B1. Skötsel vid Bastunäset K1-3

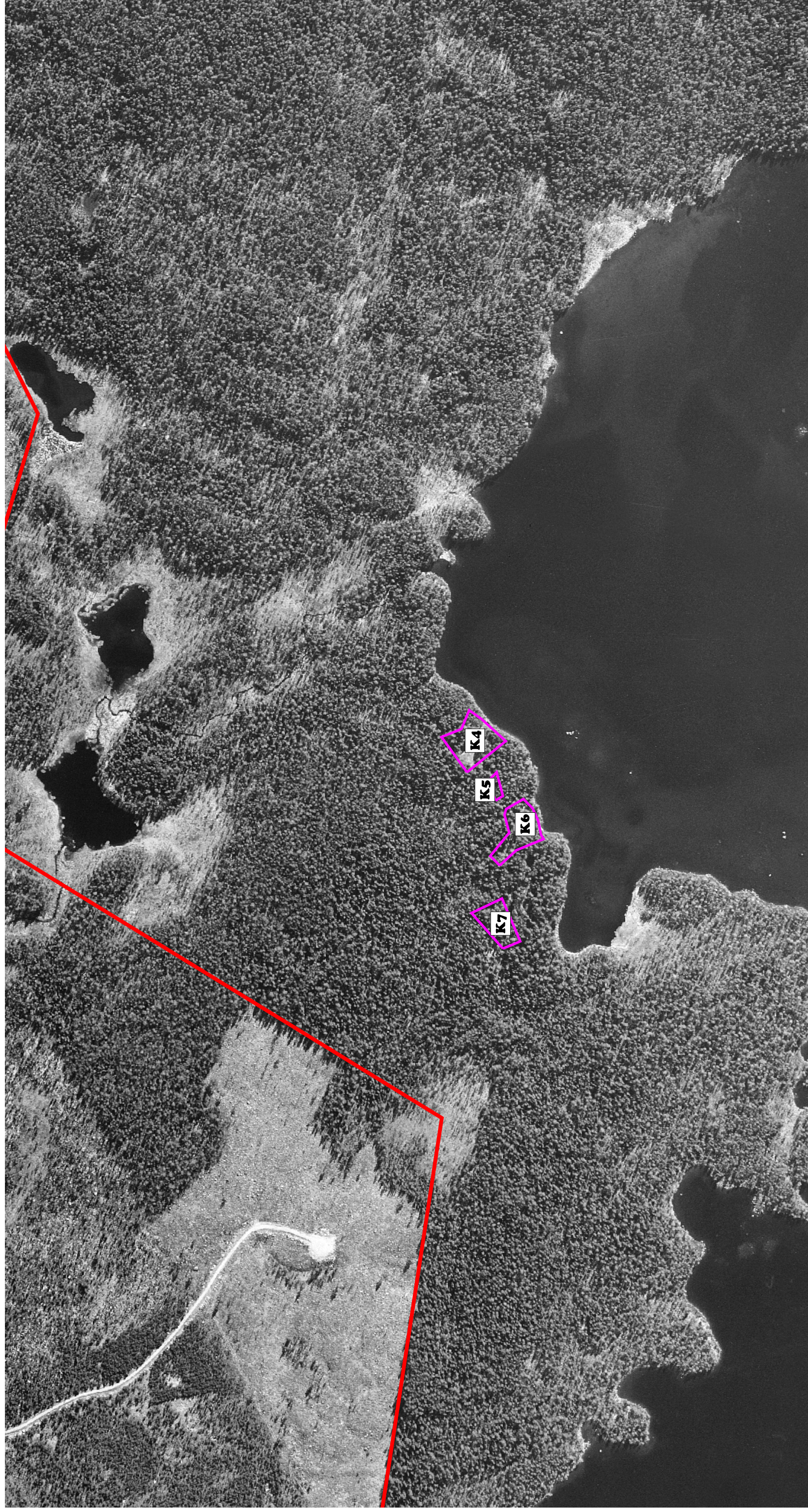
© Lantmäteriet, 2005. Ur GSD-Ortofotokartan ärende 106-2004/188-Y

1:4000

Reservatsgräns
Bastunäset

Karta B2. Skötsel vid Rastbodarna K4-7

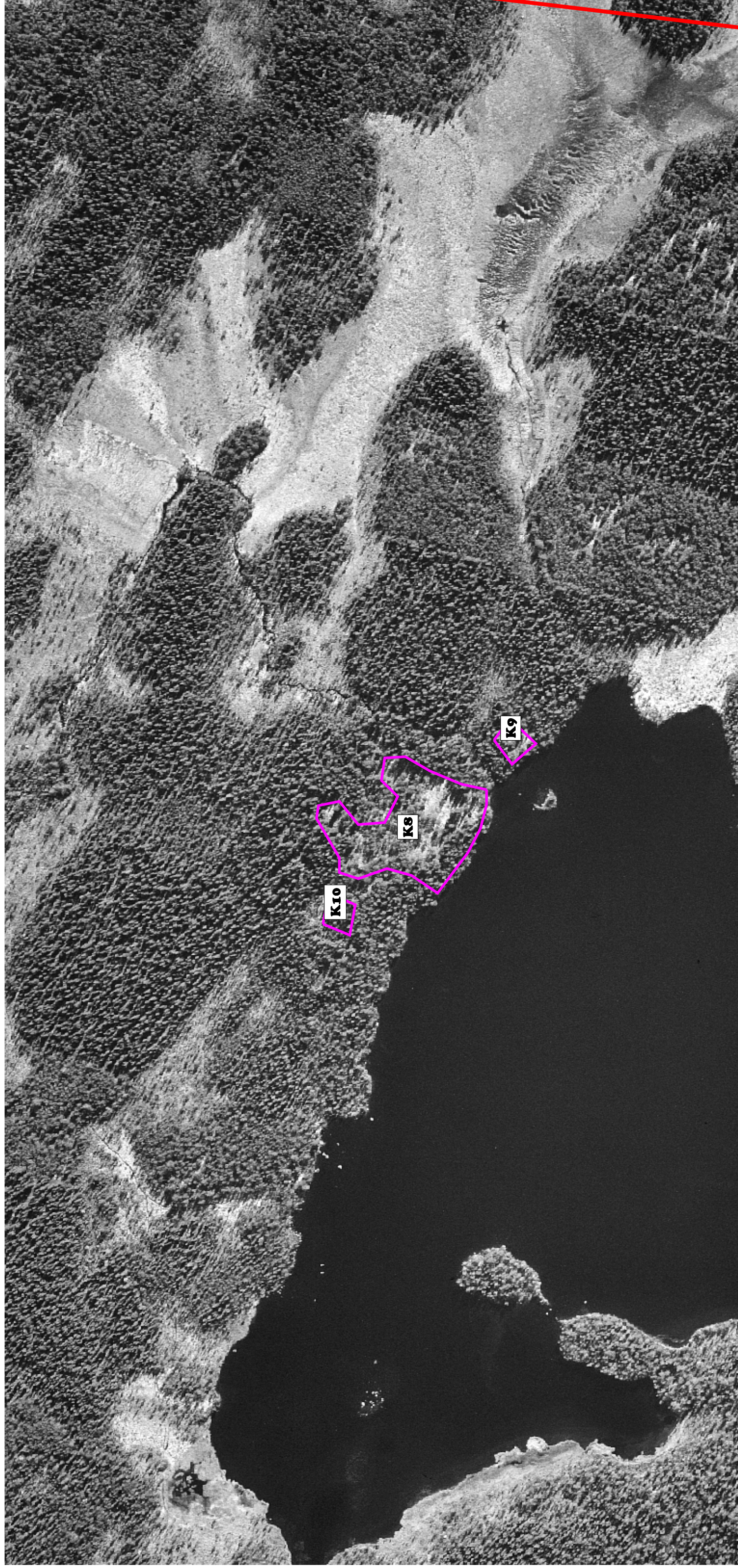
© Lantmäteriet, 2005. Ur GSD-Ortofotokartan ärende 106-2004/188-Y

- Reservatsgräns
- Rastbodarna

1:5000

Karta B3. Skötsel vid Nybyggebodarna K8-10

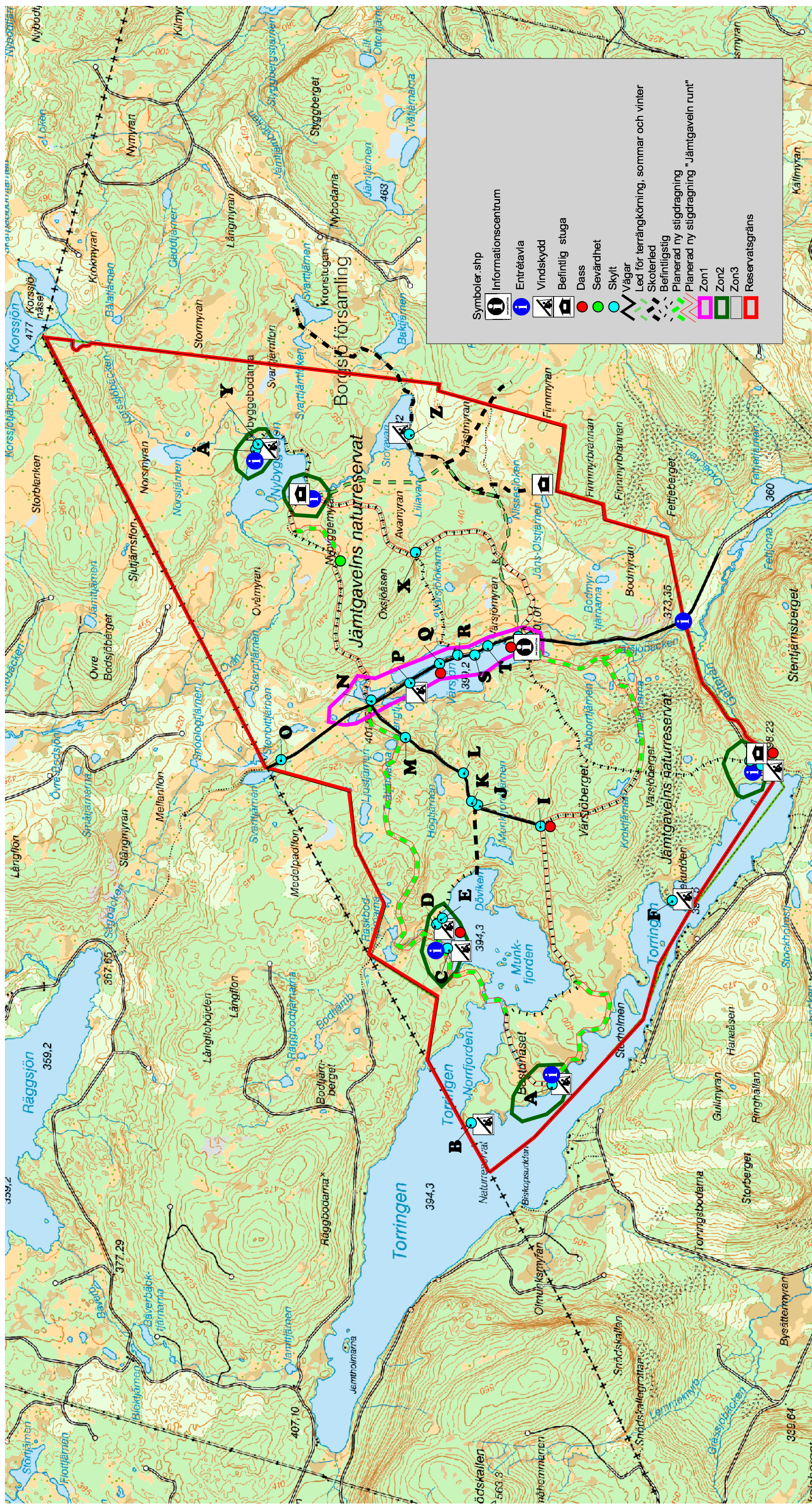
© Lantmäteriet, 2005. Ur GSD-Ortofotokartan ärende 106-2004/188-Y

1:4000

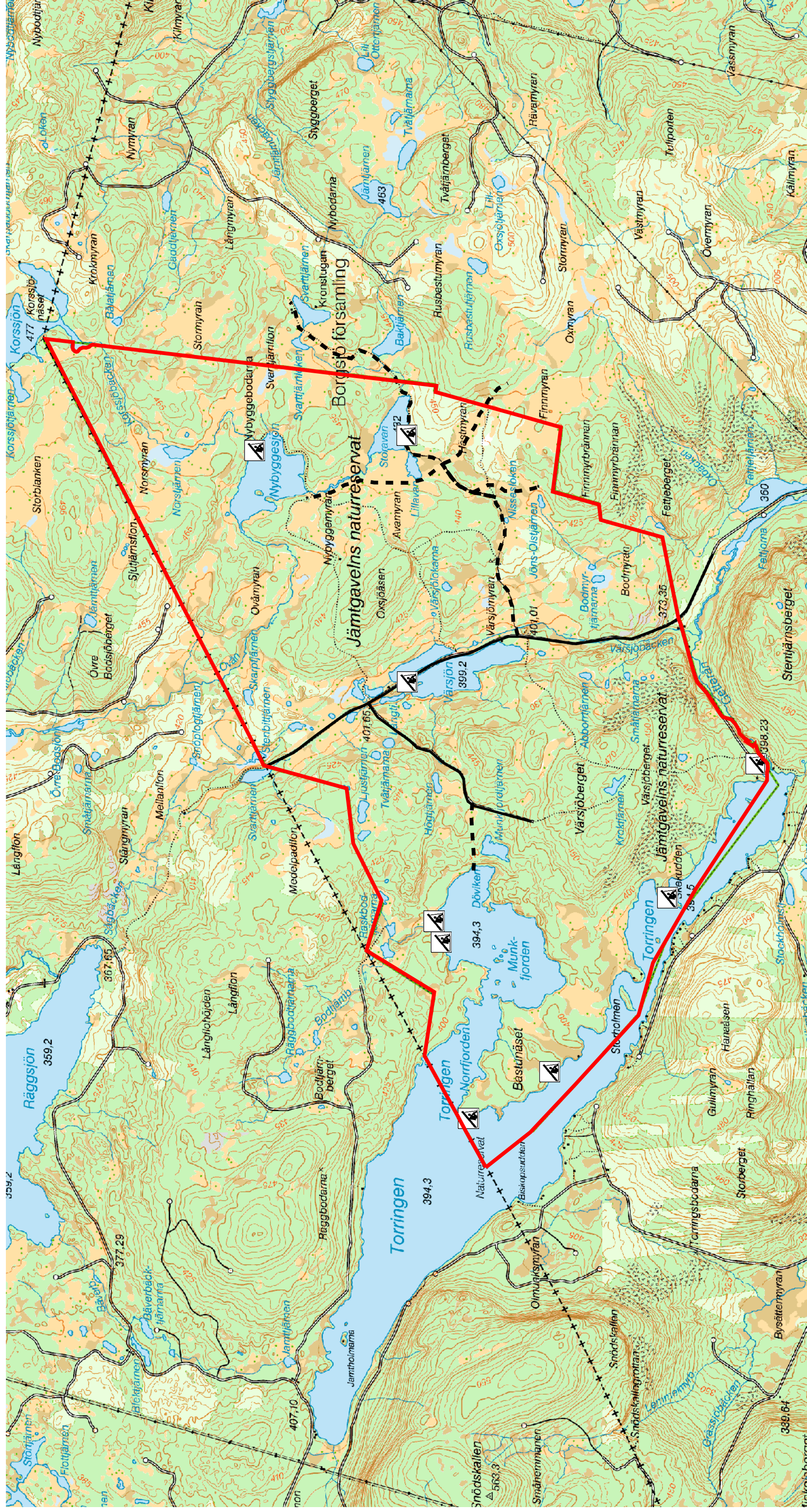
Reservatsgräns
Nybyggebodarna

Karta C. Friluftsliv

0 500 1000 1500 2000 meter

Karta D. Skoterleder

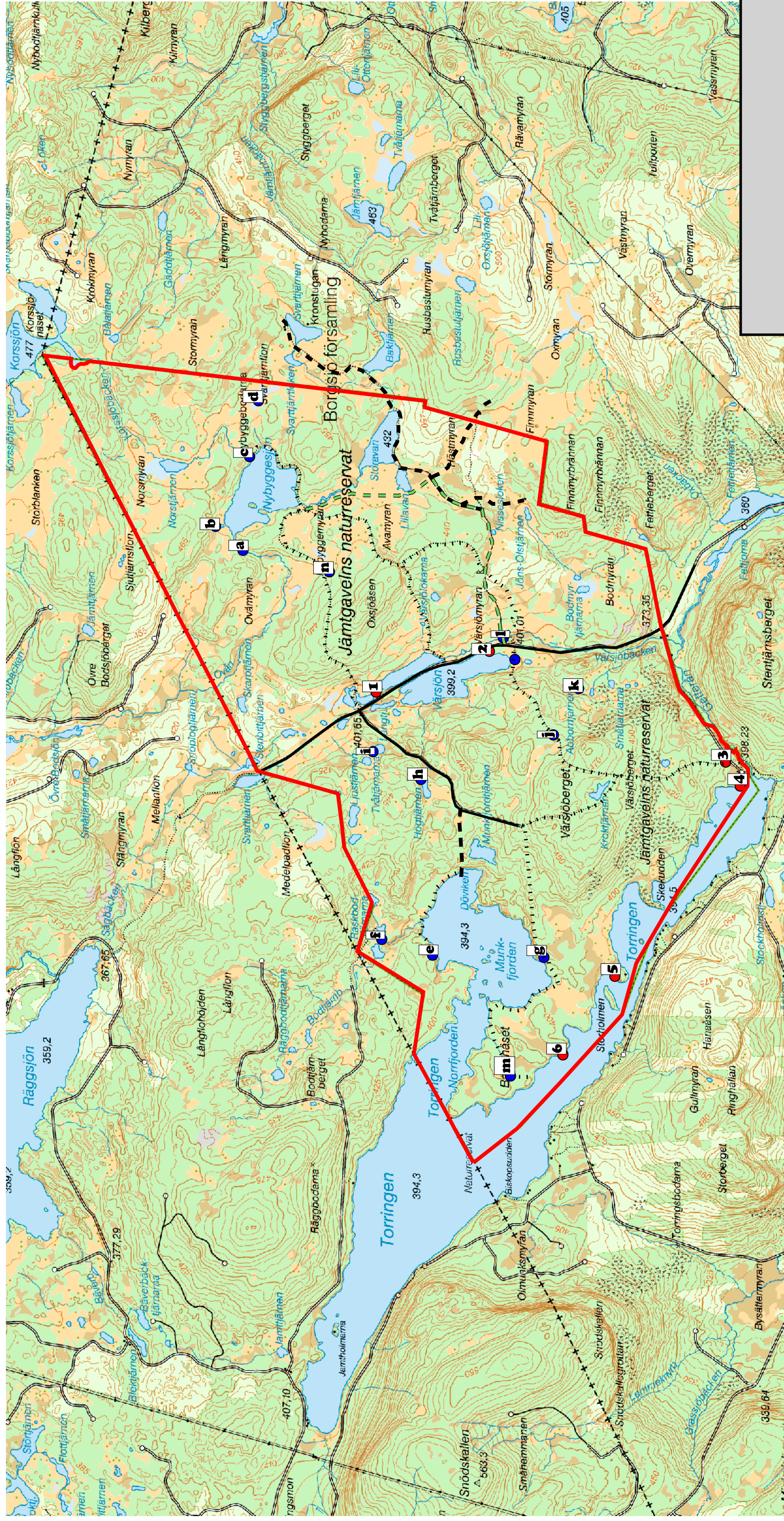

© Lantmäteriet, 2005. Ur GSD-Terrängkartan ärende 106-2004/188-Y

- Reservatsgräns
- Vindskydd
- Vägar
- Skoterled

0 600 1200 meter

Karta E. Enskilt ägda och historiska byggnader

© Lantmäteriet, 2005. Ur GSD-Terrängkartan ärende 106-2004/188-Y

- Reservatsgräns
- Vägar
- Led för terrängköring, sommar och vinter
- Skoterled
- Befintligstig
- Byggnader
- Privat stuga
- Byggnadsruin

Skötselområde	Areal (ha)	Mark	Beskrivning 2005	Överstående av tall (bedömt antal)	Huvudsaklig åtgärd	Prio	Kommentar	Möjlig framtida åtgärd	Begränsningslinje bränning
A1	18,0		Lågt liggande bestånd med talldominans, öppet med gott om bryn och kanter mot myrar, därför torr och ljus bestånd. Inväxning av gran i varierande grad. Inga överstående men gott om brandspår.	Inga	Naturvårdsbränning	2	Lämpligt bränningsobjekt. Bör vara bränt innan bränning på Oxsjöasen		Bra naturliga begränsningslinjer
A2	7,4	Frisk mark med blåbär-lingon	Två höga moränbackar omgivna av myrar och sumpskogar. Den sydöstra backen med tät taliskog och gott om överstående med brandljud, den västra med timmerstälning efter avverkning. Hela området bränt under juli 2005 i hög sommarvärme och svaga vindförhållanden. Marken är inte hårt bränd utan djupare delar av humusen var uppenbarligen inte torra vid brandfallet. Mycket hög dödlighet på den sydöstra backen där nästan alla träd nordväst om krönet dött. Sydost om krönet har större andel överlevt. I synnerhet överstående har dött, flera av dem har fallit efter branden.	Ca 20	Naturvårdsbränning genomförd 2005	-	Ingen ytterligare åtgärd		
A3	180,0	Variande men huvudsakligen frisk mark med blåbär	Oxjöåsen norra. Västs lutning helt talldominerad, "timmer-tät", med ca fina 20-40 överstående i ett parti väster om toppen (en överstående med risbo). Några få överstående finns också norr om toppen. Nordvästra delen mycket fin, öppen taliskog med bitvis gott om löv. Östslutningen helt grandminerad. Över hela Oxjöåsen finns gott om brandspår men förvåningsvärt få av överståenderna har brandljud	Ca 50	Naturvårdsbränning	3	Hela området angeläget för bränning. Bränning kan genomföras som en "vild bränning med tändning i enbart en punkt eller utmed kan genomföras först vid en tidpunkt då organisation och erfarenhet är tillräcklig för att hantera mycket stora objekt. Friställ överståendena senast innan bränning		Bra naturliga begränsningslinjer i vä norr och öster. I söder (begr-linje 3) mot skötselområde A5 kan långsträckt ravin-likna dal tvärs genom Oxsjö användas. Här finns i ravinens öster om vattendelaren en sumpskog och väster den ett smalt kärr övergående i sumpsk
A4	30,0	Frisk stenbunden mark med lingon blåbär	I terrängen lågt liggande moränbackar, helt talldominerande. Sydvästra delen närmast Oxjöåsen fuktigare, grandminerad och rik på garmlav. Några överstående finns i beståndet	Ca 5	Naturvårdsbränning	1	Mycket lämpligt bränningsobjekt. Hög prioritet då objektet är lämpligt stort för nuvarande kunskapsläge och dessutom har objektet ett strategiskt läge långt österut i Jämtngaveln där få andra bränningar kommer att göras. Friställ överståendena senast innan bränning		Bra naturliga begränsningslinjer

A5	73,0	Torr-frisk mark med lingon-blåbär	Oxjöåsen södra. Helt talldominerad skog med begynnande underväxt av gran. Inga överståndare. Få brända torrakar men gott om brandspår i gamla avverkningsstubbar. I södra delen av beståndet ett fint slätterkärr omgivet av äldre lövträd, bl.a. grova aspar. Enligt Linder ska överståndare finnas väster om slätterkärr, men inga sådana har återfunnits	Inga	Naturvårdsbränning	3	Mycket lämpligt bränningsobjekt. Bränning kan genomföras som en "vild bränning" med tändning i enbart en punkt eller utmed enbart en linje. Bränningen kan genomföras först vid en tidpunkt då organisation och erfarenhet är tillräcklig för att hantera mycket stora objekt		Bra naturliga begränsningslinjer i öst-söder och delvis väst-norr (begr-linje 3) mot skötselområde A3 kan långsträckt ravin-likna dal tvärs genom Oxjöåsen användas. Här finns i ravinerna öster om vattendelaren en sumpskog och väster om ett smalt kärr övergående i sumpskog. C3 finns stråk av sammanhängande sumpskog-öppet kärr-sumpskog (begr-linje 4)
A6	40,0	Frisk mark med lav-lingon-blåbär	Talldominerad, brandpräglad skog, blockigt på höjderna. Öppna skogar med påbörjad inväxning av gran. Beståndet har Jämtgavels äldsta brandserie med första brand år 1386. Överståndare saknas, enskilda brandsstubbar, några mycket stora. Från den mellersta av de fem tjärnarna och österut finns långa en bäck ett brett parti av fuktig granskog med lövblandning	Inga	Naturvårdsbränning	1	Med hänsyn till föreslagen avvaktn vad gäller bränning i det stora skötselområdet B2 (Värsjöberget) och A7 kan detta skötselområde ur landskaps ekologisk synvinkel i stället ges hög prioritet	Bra begränsningslinjer öster och söder mot ravinerna och vägen. I vägen finns möjlig begränsningslinje som följer myrar, sumpskog och små tjärnar (begr-linje 10). Det fuktiga stråket öster om den mellersta tjärnen är också en möjlig begränsningslinje som delar beståndet (begr-linje 11)	
A7	42,0	Torr-frisk mark med lav-ljung-lingon-blåbär	Mycket vackert bestånd med Jämtgavels enda hållmarksområde. Hållmarkerna har troligen svallats fram av den isälv som var uppömd vid den nuvarande kanjonen. Gles och ljus, ren tallskog. I nordöstra delen dock övergående till gran. Beståndet är ovanligt för Jämtgaveln i bemärkelsen att inväxning av gran saknas helt i tallskogarna. Gott om gamla, ej grova men plattkroniga, spärigröniga och grovskorpiga överståndare. Många överståndare i god vigör, många saknar brandljud. Beståndet har den rikaste förekomsten av överståndare i hela Jämtgaveln, troligen 50-100 stycken. Brandspår finns i hela beståndet	Ca 50-100	Naturvårdsbränning	3	Mycket lämpligt bränningsobjekt men tidsmässigt är detta ej av hög prioritet då förändringsakten i beståndet är låg. Överståndarna står idag luckigt och ljus men innan bränning bör frislällning av överståndarna övervägas	Bra naturliga begränsningslinjer i nord-söder och öster, samt väster. I nordost övergående i sumpskog beståndet i sumpskog	

A8	3,1	Torr-frisk mark med lingsblåbär	Talldominerad skog på krön/ås mellan Geterån och vägen till Torrängen. Överståndare saknas, liten graninväxning	Inga	Naturvårdsbränning	3	Lämpligt bränningsobjekt som genom sitt läge och ringa areal kan användas vid utbildning och försök	Bra begränsningslinjer form av vägen och Geteråns dalgång
A9	29,0	Blockig, låglänt mark	Talldominerat med inslag av riktigt gamla tallar i strandkanten mot Munkfjorden	Ca 10	Naturvårdsbränning	2	Lämpligt bränningsobjekt. Friställ överståndarna senast innan bränning	Bra naturliga begränsningslinjer mot sjön. I norr plantskog i SCA-mark, i nordost utsumpskog mot skötselområde C6 mö begränsningslinje (begr linje 16)
A10	120,0	Torr-frisk mark med lingsblåbär-lingon i väster och söder, i norr frisk mark med blåbär-lingon	Talldominerat, tydligt brandpräglat bestånd med branta slutningar åt norr och söder från en central höjdygg som utgör en lång sadel i ost-västlig riktning. Den norra slutningen har stor inväxning av gran, men i övriga delar av beståndet är inväxningen försämbar. Överståndare är ovanliga men brandstubbar många	Ca 10	Naturvårdsbränning	3	Lämpligt bränningsobjekt men aktuellt först vid en tidpunkt då organisation och erfarenhet är tillräcklig för att hantera större objekt med delvis svåra gränser. Friställ överståndarna senast innan bränning	Bra naturliga begränsningslinjer mot Munkfjorden och myra väster. Ungskog på Sk mark i norr, Ava-vägen sydost och i öster mot skötselområde A11 ett stråk av små myrtyor (linje 6 och 7), inte helt sammanhängande, som ligger i rad uppe på hö I söder är Munkfjordjärrens fukt skogar möjlig begränsningslinje (begr linje 12 och 13)
A11	49,0	Torr-frisk mark med lingsblåbär	Ren talldominans på moränbackar i hela södra delen upp till ett litet centralt kärr. Här finns också gott om brandspår, grova träd och överståndare. Norra delen och framför allt nordöstra delen yngre och med betydligt mer graninväxt	Ca 20	Naturvårdsbränning	3	Mycket lämpligt bränningsobjekt men aktuellt först vid en tidpunkt då organisation och erfarenhet är tillräcklig för att hantera större objekt med delvis svåra gränser. Friställ överståndarna senast innan bränning	Begränsningslinje mot söder är Ava-vägen, i väster mot skötselområde A10 ett stråk av små myrtyor, inte helt sammanhängande, som ligger i rad uppe på hö (begr-linje 6). I norr och nordost utgör stråk av tjärnar, myr och sump en möjlig begränsning (begr-linje 5)
A12	8,9	Torr-frisk mark med lingsblåbär	Brandpräglad tallskog. Naturvårdsbränning genomförd den 3 juli 2005	Ca 5	Naturvårdsbränning genomförd 2005	-	Ingen ytterligare åtgärd	

A13	2,0	Torr-frisk mark på småblockiga backar med lingon	Talldominerat bestånd med inväxning av gran. Enstaka överståndare med brandljud, enstaka brandstubbar	Ca 5	Naturvårdsbränning	1	Lämpligt bränningsobjekt. Viktigt att bränna området innan bränning genomförs inom det större C5. Friställ överståndarna senast innan bränning		Bra begränsningslinjer Ava-vägen i nordväst öppna myrar i nordost i söder mot skötselom C5 ett stråk av små m och sumpskogar (beg 8)
A14	6,6	Torr-frisk blockig mark med ljung-kråkbär-lingon	Talbestånd nästan helt utan inväxning av gran. Flera överståndare	Ca 10	Naturvårdsbränning	2	Lämpligt bränningsobjekt, dock ej av högsta prioritet pga låg grad av gränsväxning och liten areal. Kan pga läge och ringa areal användas vid utbildning och försök. Friställ överståndarna senast innan bränning		Bra naturliga begränsningslinjer sak Ava-vägen i söder
A15	7,3	Frisk blockig mark	Två låga, talldominerade åsar intill Munkfjorden med enstaka riktigt gamla träd	Ca 5	Naturvårdsbränning	2	Lämpligt bränningsobjekt. Friställ överståndarna senast innan bränning		Bra naturliga begränsningslinjer, i sumpskog som angräns mot skötselområde C
A16	1,9	Frisk mark med blåbär-lingon	Liten myrholme med talldominans	Inga	Naturvårdsbränning	3	Lämpligt bränningsobjekt. Låg prioritet pga liten areal		Bra naturliga begränsningslinjer

A17	110,0	Torr-frisk, blockig mark med lav-lingon-blåbär	Helt talldominerat. Ett av Jämtgavels mest brandpräglade bestånd. Grovlockigt, rikligt med brandstubbbar, en del mycket imponerande. I beståndet finns också överståndare. Flera av överståndarna i dålig kondition, bedöms ha lidit skada av att beståndet sluter sig och konkurrerar ut de äldsta träden. Låg grad av inväxning med gran. I norr gränsar beståndet mot de högstammiga och täta gran- och lövskogar som omger Munkfjordjärnen. All skog kring tjärnen är tydligt brandpräglad	Ca 50	Naturvårdsbränning 1 (2)	Den hårda konkurrensen mot flera av överståndarna ger hög prioritet för bränning. Åtgärden kan dock inte genomföras utan omfattande erfarenhetsuppbyggnad kring stora bränningar. Flera av de stora brandstubbarna och några enstaka överståndare kan behöva skyddas från att elden förtär dem. Friställ överståndarna senast innan bränning			Munkfjorden är begränsningslinje i nordväst, i norr är gran och lövskogarna söder Munkfjordjärnen (beg 12 och 13) alternativt skorienteden norr om tjärnen möjlig begränsningslinje sydväst sumpskogsvägen mellan öppen myr och Munkfjorden (beg-linje i väster Ava-vägen och dess redan avverkade förlängning. I söder sk en begränsningslinje genom avverkning av skördare i en gata väst från Ava-vägens Torrtingen (beg-linje 1
B1	29,0	Frisk-fuktig mark med blåbär-lingon	Centrala delar av beståndet är talldominerade liksom kanterna mot den öppna myren där den vackra stigen mot Nybyggestugan är förlagd. Gran dominerar markerna i slutningen mot Ovån liksom beståndets västra delar som delvis är genomsläpade av myren söder om. Inga överståndare i beståndet, gott om brandstubbbar	Inga	Ingen åtgärd	Skogen är med utgångspunkt från att stora delar av stigen till Nybyggestugan kommer att omges av bränningar är det ur upplevelsesynpunkt motiverat att undanta beståndet från bränning de närmaste 20 åren		Möjlig naturvårdsbränning vid senare tidpunkt	
B2	20,0	Torr mark med lingon-ljung-kråkbär	Värsjöåsens centrala delar kring Värsjöarna. Öppna tallbestånd med utblickar över sjöarna. Stora friluftslivsvärden	Inga	Ingen åtgärd	Med hänsyn till friluftslivets intressen och behovet att använda Värsjöåsen för vidareutveckling av Jämtgaveln som ett besöksmål föreslås ingen åtgärd		Möjligheterna att genomföra naturvårdsbränning på delar av arealen kvarstår för senare skeden i planeringen	

B3	450,0	Mycket stor variation, huvudsakligen friska marker med blåbär och lingon	Värsjöbergets centrala delar med omfattande arealer brandpräglade skogar, huvudsakligen talldominerade. De nedre delarna av sluttningarna mot Torrängen och Värsjön övergår i översilningsmarker med sumpskogar, utmed Torrängen delvis blockiga sumpskogar med tydlig brandprägel. I sluttningen mot Värsjön dominerar gran	Ca 100?	Ingen åtgärd	-	Värsjöberget är så stortskligt att det arronderingsmässigt saknar naturliga begränsningslinjer för genomförande av naturvårdsbränning. I dagsläget och med nuvarande teknik är det inte aktuellt med bränning	Om teknikutveckling och kunskapsläge utvecklas så att det blir möjligt att naturvårdsbränna stora arealer ska Värsjöberget ingå i den bränningsplan som gäller för skötselområde A	
B4	1,4	Torr-frisk mark med lingon-blåbär	Talldominerad, brandpräglad skog på krönväs mellan Geterån och vägen till Torrängen. Överståndare saknas, liten graninväxning, Normans-stugan ligger inom beståndet	Inga	Ingen åtgärd	-	Av hänsyn till bebyggelse kan naturvårdsbränning inte genomföras		
B5	4,2	Frisk mark med blåbär-lingon	Talldominerad, brandpräglad, med stor inväxning av gran på en udde i Torrängen. Fritidshus på udden	Inga	Ingen åtgärd	-	Av hänsyn till bebyggelse kan naturvårdsbränning inte genomföras		
B6	0,5	Frisk mark med blåbär-lingon	Talldominerad, brandpräglad, med inväxning av gran på en udde i Torrängen. Fritidshus på udden	Inga	Ingen åtgärd	-	Av hänsyn till bebyggelse kan naturvårdsbränning inte genomföras		
B7	16,0	Frisk mark med blåbär-lingon	Flikig myrholme i mosaikartad myr	Ej känt	Ingen åtgärd	-	Av hänsyn till bebyggelse kan naturvårdsbränning inte genomföras	Kan komma ifråga för naturvårdsbränning och hänförs då till skötselområde A	Bra naturliga begränsningslinjer
C1	43,0	Huvudsakligen frisk mark med blåbär	Varierad trädslagsförening (fördelningen enligt Linder stämmer fortfarande väl). De centrala delarna av beståndet är i stor utsträckning grandominerade men granbestånden är relativt andra granskogar i Jämtgaveln ovanligt luckiga och "luftiga". Västsidan liksom norra delen är talldominerad. I norr finns också ett mindre bestånd med yngre, ca 60-årig tallskog på delvis lavrik mark. Ca fem överståndare finns i norra delen (nämnts av Linder som de enda överståndarna på enskilt ägda skiffer), delvis inväxande i yngre träd. Brandstubbbar finns spridda i hela beståndet men är vanliga enbart i de talldominerade delarna	Ca 5	Naturvårdsbränning	1	Mycket lämpligt bränningsobjekt. Det Jämtgaveln som har bäst förutsättningar för bränning. Området har förhållanden som i viss utsträckning liknar Oxsjöåsen. Området kan därför vara ett första objekt för försök med bränning i ett större område och genomförande som "vild bränning" med en antändningspunkt. Friställ överståndarna senast innan bränning	Bra naturliga begränsningslinjer	
C2	20,0	Frisk mark med blåbär	Västsuttning med kraftig graninväxning som dominerar hela beståndet utom det översta krönet där tall dominerar. Hela beståndet brandpräglat. På några partier finns grov asp. Inga överståndare men brandstubbbar är spridda i hela beståndet. Mycket väl avgränsat	Inga	Naturvårdsbränning	2	Beståndet kan brännas vid mycket torra förhållanden, eller efter fällning av 20-30% av stammarna	Bra naturliga begränsningslinjer. De korta begränsningslinjerna i nordost består till hälften av sumpskog	

C3	11,0	Frisk-fuktig mark med blåbär	Svagt västsluttande bestånd som dock präglas mer av att det faller av mot norr och den myr som angränsar där. Talldominerat i södra kanten med inväxning av smågranar, längre mot norr övergående till ren granskog, delvis på fuktig mark	Inga	Naturvårdsbränning	3	Beståndet kan brännas vid mycket torra förhållanden, eller efter fällning av 20-30% av stammarna		Bra begränsningslinje norr, väster och söder öster mot skötselområde A5 finns stråk av sammanhängande sumpskog-öppet kärr-sumpskog (begr-linje 4
C4	7,0	Frisk-fuktig mark med blåbär	Grandominerad skog med stort lövinslag (björk). Beståndet är relativt ungt och relativt väl slutet, saknar överständerare. Beståndet delas av Vätsjö-vägen	Inga	Naturvårdsbränning	3	Möjligt bränningsobjekt som genom sitt läge och ringa areal kan vara lämpligt vid utbildning och försökvid. Bränning kan leda till långsiktigt ökad lövandel. Uttag/fällning av 20-30% av stammarna i form av gran kan föregå bränningen. Virket kan fraktas ut om markskador kan undvikas		Bra naturliga begränsningslinjer. Vä vägen skär rakt genom beståndet och skapar möjlighet att avdela området för två brännin
C5	71,0	Frisk mark med blåbär	Grandominerad skog i slutningarna, delar av slutningarna är täta med kraftig underväxt av gran. I slutningarna mot sumpskogar och blocksänka i söder finns en del grovt löv, bl.a. asp, över huvud taget gott om grova träd i slutningarna. Tall dominerar på de övre krönen. Överständerare vanliga	Ca 20-40	Naturvårdsbränning	2	Bränning mycket angelägen att genomföra innan gränsväxningen helt förändrat beståndets förutsättningar, dock krävs omfattande kunskaper i hantering av stora arealer med delvis osäkra gränser. Bränning bör föregås av uttag/fällning av 20-40% av stammarna i form av företädesvis gran. Åtgärden kan ske med skördare eller som motormanuell fällning där träden lämnas i beståndet. Överständerarna ska friställas senast innan bränning. Bränning kan underlättas av om skötselområde A13 i norr redan är avbränt		Ava-vägen är begränsningslinje i vä söder finns möjlig linje (begr-linje 9) utmed blocksänka, myr och mellanliggande sumpskog i öster vidtar direkt ned östbranten sumpskog som bör fungera som begränsningslinje, i nord finns möjlig begränsningslinje mot skötselområde A13 i f sumpskogar (begr-linj

C6	24,0	Frisk-fuktig mark med blåbär	Variert bestånd norr om Rastbodarna. Btvis luckigt, bitvis tät. Ungefär lika andelar gran och tall, stort inslag av björk. Få överståndare. Brandsubbar förekommer, dock ej rikligt	Ca 5	Naturvårdsbränning, efterföljande stängsling	2	Bränning är angelägen som en möjlighet att bibehålla och förstärka förutsättningarna för lövrikedom. Bränning bör föregås av uttagfällning av 20-40% av stammarna i form av företrädesvis gran. Åtgärden kan ske med skördare tack vare närhet till väg norr om beståndet. Överståndarna ska friställas senast innan bränning. De delar av brandfältet som har bäst förutsättningar för lövfryngning stängslas in	Bränning är angelägen som en möjlighet att bibehålla och förstärka förutsättningarna för lövrikedom. Bränning bör föregås av uttagfällning av 20-40% av stammarna i form av företrädesvis gran. Åtgärden kan ske med skördare tack vare närhet till väg norr om beståndet. Överståndarna ska friställas senast innan bränning. De delar av brandfältet som har bäst förutsättningar för lövfryngning stängslas in	Naturlig begränsningsmot sjon men svårighet med skydd av Rastbodarna. I norr plantskog och äldre sk på SCA-mark, i sydväst utgör sumpskog mot skötselområde A9 möjlig begränsningslinje (beg linje 16)
C7	7,6	Frisk blockig mark med blåbär	Talldominerad yttersta udde på Bastunäset, de inre delarna med gran. Enstaka sålg och asp i beståndet, avgläande p g a konkurrens med gran. Tallsumpskog i sydost	Inga	Naturvårdsbränning	1	Kan brännas utan förberedande virkesuttag/fällning. Det första av de grandominerade skötselområdena på Bastunäset som bör brännas	Bra naturliga begränsningslinjer	
C8	16,0	Frisk-fuktig blåbärsmark	Tätstammig granskog, bitvis klen och stavagränsaktigt, bitvis buketter av glasbjörk som ger intryck av tidigare bete. Sålg spridd i luckor, lunglav förekommer	Inga	Naturvårdsbränning	3	Bränning möjlig endast vid mycket torra förhållanden, eller efter fällning av 20-30% av stammarna	Bra naturliga begränsningslinjer, do viss svårighet i söder i anslutning till f d åkerr under Bastunäset	
C9	11,0	Frisk-fuktig mark med blåbär	Huvudsakligen tät, gammal granskog, bitvis mycket tät. Inslag av lövträd som sålg och asp. I sydbästra delen finns en fin grupp av gamla aspar. Brandspår inte vanliga	Inga	Naturvårdsbränning	3	Beståndet kan brännas vid mycket torra förhållanden, eller efter fällning av 20-30% av stammarna	Bra naturliga begränsningslinjer	
C10	22,0		Variert bestånd; steniga moränbackar med talldominans och brandspår, i kanterna av dessa finns gransumpskog, centralt i området finns en öppen, tydligt brandpräglad tallsumpskog på blockig mark	Ca 10	Naturvårdsbränning	2	Beståndet kan brännas vid mycket torra förhållanden, eller efter förestående fällning av 20-30% av stammarna i form av gran. Friställ överståndarna senast innan bränning	Bra naturliga begränsningslinjer	
F1	19,0		Hygge från avverkning i början av 1990-talet. Bränning genomförd 1996	Inga	Ingen åtgärd	-			

F2	10,0	Frisk-fuktig mark med blåbär	40-årig ungskog av gran och glasbjörk i låga, fuktiga partier, tall och björk på moränmark. Ett av Jämtingaveins lövrikaste bestånd	Inga	Ingen åtgärd	-		Beståndet kan brännas för att vidmakthålla löv och tall framför gran. Åtgärden kan också genomföras genom maskinel gallring	
----	------	------------------------------	---	------	--------------	---	--	---	--

Bilaga F: Tabell över delområden									
Skötselområde	Areal (ha)	Mark	Beskrivning 2005	Överstående av tall (bedömt antal)	Huvudsaklig åtgärd	Prio	Kommentar	Möjlig framtida åtgärd	Begränsningslinje för bränning
A1	18,0		Lågt liggande bestånd med talldominans, öppet med gott om bryn och kanter mot myrar, därför torrt och ljus bestånd. Inväxning av gran i varierande grad. Inga överstående men gott om brandspår.	Inga	Naturvårdsbränning	2	Lämpligt bränningsobjekt. Bör vara bränt innan bränning på Oxsjöåsen		Bra naturliga begränsningslinjer
A2	7,4	Frisk mark med blåbärlingon	Två höga moränbackar omgivna av myrar och sumpskogar. Den sydöstra backen med tät tallskog och gott om överstående med brandljud, den västra med limmerställning efter avverkning. Hela området bränt under juli 2005 i hög sommarvärme och svaga vindförhållanden. Marken är inte hårt bränd utan djupare delar av humusen var uppenbarligen inte torra vid brandtillfället. Mycket hög dödlighet på den sydöstra backen där nästan alla träd nordväst om krönet dött. Sydost om krönet har större andel överlevt. I synnerhet överstående har dött, flera av dem har fallit efter branden.	Ca 20	Naturvårdsbränning genomförd 2005	-	Ingen ytterligare åtgärd		
A3	180,0	Variande men huvudsakligen frisk mark med blåbär	Oxsjöåsen norra. Vässlutning helt talldominerad, "timmer-tät", med ca fina 20-40 överstående i ett parti väster om toppen (en överstående med risbo). Några få överstående finns också norr om toppen. Nordvästra delen mycket fin, öppen tallskog med bitvis gott om löv. Östslutningen helt grandominerad. Över hela Oxsjöåsen finns gott om brandspår men förvånsvärt få av överståndarna har brandljud	Ca 50	Naturvårdsbränning	3	Hela området angeläget för bränning. Bränning kan genomföras som en "vild bränning med tändering i enbart en punkt eller uted kan genomföras först vid en tidpunkt då organisation och erfarenhet är tillräcklig för att hantera mycket stora objekt. Friställ överståndarna senast innan bränning		Bra naturliga begränsningslinjer i väster, norr och öster. I söder (bagr-linje 3) mot skötselområde A5 kan en långsträckt ravin-liknande dal tvärs genom Oxsjöåsen användas. Här finns i ravinen öster om vattendelaren en sumpskog och väster om den ett smalt karr övergående i sumpskog
A4	30,0	Frisk stenbunden mark med blåbärlingon	I terrängen lågt liggande moränbackar, helt talldominerande. Sydvästra delen närmast Oxsjöåsen fuktigare, grandominerad och rik på garnlav. Några överstående finns i beståndet	Ca 5	Naturvårdsbränning	1	Mycket lämpligt bränningsobjekt. Hög prioritet då objektet är lämpligt stort för nuvarande kunskapsläge och dessutom har objektet ett strategiskt läge långt österut i Jämtgaveln där få andra bränningar kommer att göras. Friställ överståndarna senast innan bränning		Bra naturliga begränsningslinjer

A5	73,0	Torr-frisk mark med lav-lingon-blåbär	Oxjöåsen södra. Helt talldominerad skog med begynnande underväxt av gran. Inga överståndare. Få brända torrakar men gott om brandspår i gamla avverkningsstubbar. I södra delen av beståndet ett fint slätterkärr omgivet av äldre lövträd, bl.a. grova aspar. Enligt Linder ska överståndare finnas väster om slätterkärr, men inga sådana har återfunnits	Inga	Naturvårdsbränning	3	Mycket lämpligt bränningsobjekt. Bränning kan genomföras som en "vild bränning" med tändning i enbart en punkt eller utmed enbart en linje. Bränningen kan genomföras först vid en tidpunkt då organisation och erfarenhet är tillräcklig för att hantera mycket stora objekt	Mycket lämpligt bränningsobjekt. Bränning i det stora skötselområdet B2 (Vårsjöberget) och A7 kan detta skötselområde ur landskapsekologisk synvinkel i stället ges hög prioritet	Bra naturliga begränsningslinjer i öster, söder och delvis väster. I norr (begr-linje 3) mot skötselområde A3 kan en långsträckt ravin-liknande dal tvärs genom Oxjöåsen användas. Här finns i ravinen öster om vattendelaren en sumpskog och väster om den ett smalt kärr övergående i sumpskog. I sydväst mot skötselområde C3 finns stråk av sammanhängande sumpskog-öppet kärr-sumpskog (begr-linje 4)
A6	40	Frisk mark med lav-lingon-blåbär	Talldominerad, brandpräglad skog, blockigt på höjderna. Öppna skogar med påbörjad inväxning av gran. Beståndet har Jämtgavelns äldsta brandserie med första brand år 1386 Överståndare saknas, enskilda brandstubbar, några mycket stora. Från den mellersta av de fem tjärnarna och österut finns långa en bäck ett brett parti av fuktig granskog med löviblandning	Inga	Naturvårdsbränning	1	Med hänsyn till föreslagen avvaktan vad gäller bränning i det stora skötselområdet B2 (Vårsjöberget) och A7 kan detta skötselområde ur landskapsekologisk synvinkel i stället ges hög prioritet	Bra begränsningslinjer i öster och söder mot ravinen och vägen. I väster finns möjlighet till begränsningslinje som följer myrar, sumpskogar och små tjärnar (begr-linje 10). Det fuktiga stråket öster om den mellersta tjärnen är också en möjlig begränsningslinje som delar beståndet (begr-linje 11)	Bra naturliga begränsningslinjer i öster, söder och väster. I norr (begr-linje 3) mot skötselområde A3 kan en långsträckt ravin-liknande dal tvärs genom Oxjöåsen användas. Här finns i ravinen öster om vattendelaren en sumpskog och väster om den ett smalt kärr övergående i sumpskog. I sydväst mot skötselområde C3 finns stråk av sammanhängande sumpskog-öppet kärr-sumpskog (begr-linje 4)
A7	42,0	Torr-frisk mark med lav-lingon-blåbär	Mycket vackert bestånd med Jämtgavelns enda hällmarksområde. Hällmarkerna har troligen svaltats fram av den isälv som var uppdämd vid den nuvarande kanjonen. Gles och ljus, ren tallskog. I nordöstra delen dock övergående till gran. Beståndet är ovanligt för Jämtgaveln i bemärkelsen att inväxning av gran saknas helt i talkogarna. Gott om gamla, ej grova men plattkroniga, spärgröniga och grovskorpiga överståndare. Många överståndare i god vigör, många saknar brandljud. Beståndet har den rikaste förekomsten av överståndare i hela Jämtgaveln, troligen 50-100 stycken. Brandspår finns i hela beståndet	Ca 50-100	Naturvårdsbränning	3	Mycket lämpligt bränningsobjekt men tidsmässigt är detta ej av hög prioritet då förändringsstakten i beståndet är låg. Överståndarna står idag luckigt och ljust men innan bränning bör friställning av överståndarna övervägas	Bränning bör vara aktuell först efter en inledande tjugooårsperiod då bränning genomförs i omgivande bestånd med högre prioritet	Bra naturliga begränsningslinjer i norr, söder och öster samt väg i väster. I nordost övergår beståndet i sumpskog

A8	3,1	Torr-frisk mark med lingon-blåbär	Talldominerad skog på krön/ås mellan Getterån och vägen till Torrängen. Överståndare saknas, liten graninväxning	Inga	Naturvårdsbränning	3	Lämpligt bränningsobjekt som genom sitt läge och ringa areal kan användas vid utbildning och försök	Bra begränsningslinjer i form av vägen och Getteråns dalgång
A9	29,0	Blockig, låglänt mark	Talldominerat med inslag av riktigt gamla tallar i strandkanten mot Munkfjorden	Ca 10	Naturvårdsbränning	2	Lämpligt bränningsobjekt. Friställ överståndarna senast innan bränning	Bra naturliga begränsningslinjer mot sjön. I norr planiskog på SCA-mark, i nordost utgör sumpskog mot skötselområde C6 möjlig begränsningslinje (begr-linje 16)
A10	120,0	Torr-frisk mark med ljung-kråkbär-lingon i väster och söder, i norr frisk mark med blåbär-lingon	Talldominerat, tydligt brandpräglad bestånd med branta slutningar åt norr och söder från en central höjdrigg som utgör en lång sadel i ost-västlig riktning. Den norra slutningen har stor inväxning av gran, men i övriga delar av beståndet är inväxningen försvarbar. Överståndare är ovanliga men brandstubbarna många	Ca 10	Naturvårdsbränning	3	Lämpligt bränningsobjekt men aktuellt först vid en tidpunkt då organisation och erfarenhet är tillräcklig för att hantera större objekt med delvis svåra gränser. Friställ överståndarna senast innan bränning	Bra naturliga begränsningslinjer mot Munkfjorden och myrar i väster. Utgskog på SCA-mark i norr, Ava-vägen i sydost och i öster mot skötselområde A11 ett stråk av små myrtytor (begr-linje 6 och 7), inte helt sammanhängande, som ligger i rad uppe på höjden. I söder är Munkfjordjärens fuktiga skogar möjlig begränsningslinje (begr-linje 12 och 13)
A11	49,0	Torr-frisk mark med lingon-blåbär	Ren talldominans på moränbackar i hela södra delen upp till ett litet centralt kärr. Här finns också gott om brandspår, grova träd och överståndare. Norra delen och framför allt nordöstra delen yngre och med betydligt mer graninväxning	Ca 20	Naturvårdsbränning	3	Mycket lämpligt bränningsobjekt men aktuellt först vid en tidpunkt då organisation och erfarenhet är tillräcklig för att hantera större objekt med delvis svåra gränser. Friställ överståndarna senast innan bränning	Begränsningslinje mot söder är Ava-vägen, i väster mot skötselområde A10 ett stråk av små myrtytor, inte helt sammanhängande, som ligger i rad uppe på höjden (begr-linje 6). I norr och nordost utgör stråk av tjärnar, myr och sumpskog en möjlig begränsningslinje (begr-linje 5)
A12	8,9	Torr-frisk mark med lingon-blåbär	Brandpräglad tallskog. Naturvårdsbränning genomförd den 3 juli 2005	Ca 5	Naturvårdsbränning genomförd 2005	-	Ingen ytterligare åtgärd	

A13	20,0	Torr-frisk mark på småblockiga backar med lingen	Talldominerat bestånd med inväxning av gran. Enstaka överståndare med brandljud, enstaka brandstubbar	Ca 5	Naturvårdsbränning	1	Lämpligt bränningsobjekt. Viktigt att bränna området innan bränning genomförs inom det större C5. Friställ överståndarna senast innan bränning	Brä begränsningslinjer med Ava-vägen i nordväst och öppna myrar i nordost samt i söder mot skötselområde C5 ett stråk av små myrar och sumpskogar (begr-linje 8)
A14	6,6	Torr-frisk blockig mark med jungkråkbär-lingen	Talbestånd nästan helt utan inväxning av gran. Flera överståndare	Ca 10	Naturvårdsbränning	2	Lämpligt bränningsobjekt, dock ej av högsta prioritet pga låg grad av graninväxning och liten areal. Kan pga läge och ringa areal användas vid utbildning och försök. Friställ överståndarna senast innan bränning	Brä naturliga begränsningslinjer samt Ava-vägen i söder
A15	7,3	Frisk blockig mark	Två låga, talldominerade åsar intill Munkfjorden med enstaka riktigt gamla träd	Ca 5	Naturvårdsbränning	2	Lämpligt bränningsobjekt. Friställ överståndarna senast innan bränning	Brä naturliga begränsningslinjer, i söder sumpskog som angränsar mot skötselområde C10
A16	1,9	Frisk mark med blåbär-lingen	Liten myrholme med talldominans	Inga	Naturvårdsbränning	3	Lämpligt bränningsobjekt. Låg prioritet pga liten areal	Brä naturliga begränsningslinjer
A17	110,0	Torr-frisk, blockig mark med lav-lingen-blåbär	Helt talldominerat. Ett av Jämtgavelns mest brandpräglade bestånd. Grovblockigt, rikligt med brandstubbar, en del mycket imponerande. I beståndet finns också överståndare. Flera av överståndarna i dålig kondition, bedöms ha lidit skada av att beståndet sluter sig och konkurrerar ut de äldsta träden. Låg grad av inväxning med gran. I norr gränsar beståndet mot de högstammiga och täta gran- och lövskogar som omger Munkfjordjämen. All skog kring jämen är tydligt brandpräglad	Ca 50	Naturvårdsbränning	1 (2)	Den hårda konkurrensen mot flera av överståndarna ger hög prioritet för bränning. Åtgärden kan dock inte genomföras utan omfattande erfarenhetsuppbyggnad kring stora brännningar. Flera av de stora brandstubbarna och några enstaka överståndare kan behöva skyddas från att elden förtär dem. Friställ överståndarna senast innan bränning	Munkfjorden är begränsningslinje i nordväst, i norr är gran- och lövskogarna söder om Munkfjordjämen (begr-linje 12 och 13) alternativt skoterleden norr om tjärnen möjlig begränsningslinje, i sydväst sumpskogssvacka mellan öppen myr och Munkfjorden (begr-linje 15), i väster Ava-vägen och dess redan avverkade förlängning. I söder skapas en begränsningslinje genom avverkning av skördare i en gata västerut från Ava-vägens förlängning ned till myr intill Torrtingen (begr-linje 14)

B1	29,0	Frisk-luktig mark med blåbär-lingon	Centrala delar av beståndet är talldominerade liksom kantierna mot den öppna myren där den vackra stigen mot Nybyggestugan är förlagd. Gran dominerar markerna i slutningen mot Övan liksom beståndets västra delar som delvis är genomsläpade av myren söder om. Inga överståndare i beståndet, gott om brandsubbar	Inga	Ingen åtgärd - naturvårdsbränning efter år 2025	-	Skogen är med utgångspunkt från att stora delar av stigen till Nybyggestugan kommer att omges av bränningar är det ur upplevelsesynpunkt motiverat att undanta beståndet från bränning de närmaste 20 åren	Möjlig naturvårdsbränning vid senare tidpunkt	
B2	20,0	Torr mark med lingon- ljustung-kråkbär	Vårsjöens centrala delar kring Vårsjöarna. Öppna tallbestånd med utblickar över sjöarna. Stora friluftslivsvärdn	Inga	Ingen åtgärd - naturvårdsbränning efter år 2025	-	Med hänsyn till friluftslivets intressen och behovet att använda Vårsjösen för vidareutveckling av Jämtgåveln som ett besöksmål föreslås ingen åtgärd	Möjligheterna att genomföra naturvårdsbränning på delar av arealen kvarstår för senare skeden i planeringen	
B3	450,0	Mycket stor variation, huvudsakligen friska marker med blåbär och lingon	Vårsjöbergets centrala delar med omfattande arealer brandpräglade skogar, huvudsakligen talldominerade. De nedre delarna av slutningarna mot Torrigen och Vårsjön övergår i överslingsmarker med sumpskogar, utmed Torrigen delvis blockiga sumpskogar med tydlig brandprägel. I slutningen mot Vårsjön dominerar gran	Ca 100?	Ingen åtgärd - naturvårdsbränning efter år 2025	-	Vårsjöberget är så stortskalligt att det arronderingsmässigt saknar naturliga begränsningslinjer för genomförande av naturvårdsbränning. I dagsläget och med nuvarande teknik är det inte aktuellt med bränning	Om teknikutveckling och kunskapsläge utvecklas så att det blir möjligt att naturvårdsbränna stora arealer ska Vårsjöberget ingå i den bränningsplan som gäller för skötselområde A	
B4	1,4	Torr-frisk mark med lingon-blåbär	Talldominerad, brandpräglad skog på krönväs mellan Getterån och vägen till Torrigen. Överståndare saknas, liten graninväxning. Normmans-stugan ligger inom beståndet	Inga	Ingen åtgärd - naturvårdsbränning efter år 2025	-	Av hänsyn till bebyggelse kan naturvårdsbränning inte genomföras		
B5	4,2	Frisk mark med blåbär-lingon	Tallskog, brandpräglad, med stor inväxning av gran på en udde i Torrigen. Fritidshus på udden	Inga	Ingen åtgärd - naturvårdsbränning efter år 2025	-	Av hänsyn till bebyggelse kan naturvårdsbränning inte genomföras		
B6	0,5	Frisk mark med blåbär-lingon	Tallskog, brandpräglad, med inväxning av gran på en udde i Torrigen. Fritidshus på udden	Inga	Ingen åtgärd - naturvårdsbränning efter år 2025	-	Av hänsyn till bebyggelse kan naturvårdsbränning inte genomföras		
B7	16	Frisk mark med blåbär-lingon	Flikig myrholme i mosaikartad myr	Ej känt	Ingen åtgärd - naturvårdsbränning efter år 2025	-		Kan komma ifråga för naturvårdsbränning och hänsyn då till skötselområde A	Bra naturliga begränsningslinjer

C1	43,0	Huvudsakligen frisk mark med blåbär	<p>Varierad trädslagsfördelning (fördelningen enligt Linder stämmer fortfarande väl). De centrala delarna av beståndet är i stor utsträckning grandominerade men granbestånden är relativt andra granskogar i Jämtgaveln ovanligt luckiga och "luftiga". Västsidan liksom norra delen är talldominerad. I norr finns också ett mindre bestånd med yngre, ca 60-årig tallskog på delvis lavrik mark. Ca fem överståndare finns i norra delen (nämns av Linder som de enda överståndarna på enskilt ägda skiften), delvis inväxande i yngre träd. Brandstubbbar finns spridda i hela beståndet men är vanliga enbart i de talldominerade delarna</p>	Ca 5	Naturvårdsbränning	1	Mycket lämpligt bränningsobjekt. Det granobjekt inom Jämtgaveln som har bäst förutsättningar för bränning. Området har förhållanden som i viss utsträckning liknar Oxjöpsåsen. Området kan därför vara ett första objekt för försök med bränning i ett större område och genomförande som "vild bränning" med en antändningspunkt. Friställ överståndarna senast innan bränning	Bra naturliga begränsningslinjer
C2	20	Frisk mark med blåbär	<p>Västslutning med kraftig graninväxning som dominerar hela beståndet utom det översta krönet där tall dominerar. Hela beståndet brandpräglat. På några partier finns grov asp. Inga överståndare men brandsubbar är spridda i hela beståndet. Mycket väl avgränsat</p>	Inga	Naturvårdsbränning	2	Beståndet kan brännas vid mycket torra förhållanden, eller efter fällning av 20-30% av stammarna	Bra naturliga begränsningslinjer. Den korta begränsningslinjen i skog i nordost består till hälften av sumpskog
C3	11,0	Frisk-fuktig mark med blåbär	<p>Svagt västsluttande bestånd som dock präglas mer av att det faller av mot norr och den myr som angränsar där. Talldominerat i södra kanten med inväxning av smågranar, längre mot norr övergående till ren granskog, delvis på fuktig mark</p>	Inga	Naturvårdsbränning	3	Beståndet kan brännas vid mycket torra förhållanden, eller efter fällning av 20-30% av stammarna	Bra begränsningslinjer i norr, väster och söder. I öster mot skötselområde A6 finns stråk av sammanhängande sumpskog-öppet kärr-sumpskog (begr-linje 4)
C4	7	Frisk-fuktig mark med blåbär	<p>Grandominerad skog med stort lövslag (björk). Beståndet är relativt ungt och relativt väl slutet, saknar överståndare. Beståndet delas av Vårsjövägen</p>	Inga	Naturvårdsbränning	3	Möjligt bränningsobjekt som genom sitt läge och ringa areal kan vara lämpligt vid utbildning och försöksvid. Bränning kan leda till långsiktigt ökad lövandel. Uttag/fällning av 20-30% av stammarna i form av gran kan föregå bränningen. Virket kan fraktas ut om markskador kan undvikas	Bra naturliga begränsningslinjer. Vårsjövägen skär rakt genom beståndet och skapar möjlighet att avdela området för två bränningar

C5	71,0	Frisk mark med blåbär	Grandominerad skog i slutningarna, delar av slutningarna är låta med kraftig underväxt av gran. I slutningarna mot sumpskogar och blocksänka i söder finns en del grovt löv, bl.a. asp, över huvud taget gott om grova träd i slutningarna. Tall dominerar på de övre krönen. Överståndare vanliga	Ca 20-40	Naturvårdsbränning	2	Bränning mycket angelägen att genomföra innan graninväxningen helt förändrat beståndets förutsättningar, dock krävs omfattande kunskaper i hantering av stora arealer med delvis osäkra gränser. Bränning bör föregås av uttag/fällning av 20-40% av stammarna i form av företädesvis gran. Åtgärden kan ske med skördare eller som motormanuell fällning där träden lämnas i beståndet. Överståndarna ska friställas senast innan bränning. Bränning kan underlättas av om skötselområde A13 i norr redan är avbränt	Bränning är angelägen som en möjlighet att bibehålla och förstärka förutsättningarna för lövrikedom. Bränning bör föregås av uttag/fällning av 20-40% av stammarna i form av företädesvis gran. Åtgärden kan ske med skördare tack vare närhet till väg norr om beståndet. Överståndarna ska friställas senast innan bränning. De delar av brandfältet som har bäst förutsättningar för lövföryngring stängslas in	Ava-vägen är begränsningslinje i väster, i söder finns möjlig linje (begr-linje 9) utmed blocksänka, myr och mellanliggande sumpskog, i öster vidtar direkt nedan ösbranten sumpskogar som bör fungera som begränsningslinje, i norr finns möjlig begränsningslinje mot skötselområde A13 i form av små myrar och sumpskogar (begr-linje 8)
C6	24	Frisk-fuktig mark med blåbär	Variert bestånd norr om Rastbodarna. Bivris luckigt, bivris lätt. Unger får lika andelar gran och tall, stort inslag av björk. Få överståndare. Brandstubbar förekommer, dock ej rikligt	Ca 5	Naturvårdsbränning, efterföljande stängsling	2	Bränning är angelägen som en möjlighet att bibehålla och förstärka förutsättningarna för lövrikedom. Bränning bör föregås av uttag/fällning av 20-40% av stammarna i form av företädesvis gran. Åtgärden kan ske med skördare tack vare närhet till väg norr om beståndet. Överståndarna ska friställas senast innan bränning. De delar av brandfältet som har bäst förutsättningar för lövföryngring stängslas in	Naturlig begränsningslinje mot sjön men svårigheter med skydd av Rastbodarna. I norr plantskog och äldre skog på SCA-mark, i sydväst utgör sumpskog mot skötselområde A9 möjlig begränsningslinje (begr-linje 16)	
C7	7,6	Frisk blockig mark med blåbär	Talldominerad yttersta udde på Bastunäset, de inre delarna med gran. Enstaka sälg och asp i beståndet, avgående p g a konkurrens med gran. Tallsumpskog i sydost	Inga	Naturvårdsbränning	1	Kan brännas utan förberedande virkesuttag/fällning. Det första av de grandominerade skötselområdena på Bastunäset som bör brännas	Bra naturliga begränsningslinjer	

C8	16	Frisk-fuktig blåbärsmark	Tätstamig granskog, bitvis kient och stavgransaktigt, bitvis buketter av glasbjörk som ger intryck av tidigare bete. Sällg spridd llockor, lunglav förekommer	Inga	Naturvårdsbränning	3	Bränning möjlig endast vid mycket torra förhållanden, eller efter fällning av 20-30% av stammarna	Bra naturliga begränsningslinjer, dock viss svårighet i söder i anslutning till f d åkermark under Bastunäset
C9	11,0	Frisk-fuktig mark med blåbär	Huvudsakligen tät, gammal granskog, bitvis mycket tät, inslag av lövträd som sälg och asp. I sydöstra delen finns en fin grupp av gamla aspar. Brandspår inte vanliga	Inga	Naturvårdsbränning	3	Beståndet kan brännas vid mycket torra förhållanden, eller efter fällning av 20-30% av stammarna	Bra naturliga begränsningslinjer
C10	22		Variert bestånd, steniga moränbackar med talldomians och brandspår, i kanterna av dessa finns gransumpskog, centralt i området finns en öppen, tydligt brandpräglad tallsumpskog på blockig mark	Ca 10	Naturvårdsbränning	2	Beståndet kan brännas vid mycket torra förhållanden, eller efter förestående fällning av 20-30% av stammarna i form av gran. Friställ överstamdama senast innan bränning	Bra naturliga begränsningslinjer
F1	19,0		Hygge från avverkning i början av 1990-talet. Bränning genomförd 1996	Inga	Naturvårdsbränning	3		
F2	10	Frisk-fuktig mark med blåbär	40-årig ungskog av gran och glasbjörk i låga, fuktiga partier, tall och björk på moränmark. Ett av Jämtgavelns lövrikaste bestånd	Inga	Naturvårdsbränning	3	Beståndet kan brännas för att vidmakthålla löv och tall framför gran. Åtgärden kan också genomföras genom maskinell gallring	

										Bilaga G: Tabell över åtgärder									
										Skötselområde/plats	Åtgärd	Omfattning	Enhet	När	Prio (1-3)	Kommentar åtgärd	Uppskattad kostn/enhet (kk)	Uppskattad total kostn (kk)	
Naturvårdsbränning	A4	Naturvårdsbränning	30	ha	2006-2015	1			3										
	A6	Naturvårdsbränning	40	ha	2006-2015	1			3										
	A13	Naturvårdsbränning	20	ha	2006-2015	1			3										
	A17	Naturvårdsbränning	110	ha	2006-2015	1			3										
	C1	Naturvårdsbränning	43	ha	2006-2015	1			3										
	C7	Naturvårdsbränning	8	ha	2006-2015	1			3										
	Summa		251																
	A1	Naturvårdsbränning	18	ha	2016-2025	2			3										
	A9	Naturvårdsbränning	29	ha	2016-2025	2			3										
	A14	Naturvårdsbränning	7	ha	2016-2025	2			3										
	A15	Naturvårdsbränning	7	ha	2016-2025	2			3										
	C2	Naturvårdsbränning	20	ha	2016-2025	2			3										
	C5	Naturvårdsbränning	71	ha	2016-2025	2			3										
	C6	Naturvårdsbränning	24	ha	2016-2025	2			3										
	C10	Naturvårdsbränning	22	ha	2016-2025	2			3										
	Summa		198																
	A3	Naturvårdsbränning	180	ha	2026-2040	3			3										
	A5	Naturvårdsbränning	73	ha	2026-2040	3			3										
	A7	Naturvårdsbränning	42	ha	2026-2040	3			3										
	A10	Naturvårdsbränning	120	ha	2026-2040	3			3										
	A11	Naturvårdsbränning	49	ha	2026-2040	3			3										
A16	Naturvårdsbränning	2	ha	2026-2040	3			3											
C3	Naturvårdsbränning	11	ha	2026-2040	3			3											
C4	Naturvårdsbränning	7	ha	2026-2040	3			3											
C8	Naturvårdsbränning	16	ha	2026-2040	3			3											
C9	Naturvårdsbränning	11	ha	2026-2040	3			3											
Summa		511	ha						1										

Total kostnad för engångsåtgärder naturvårdsskötsel på kort , lång och mycket lång sikt										3
Fäbodskötsel engångsåtgärder										
K1, K4, K8	Avverkning av kantzoner samt öppnande av strandzon	30	dv	2006-2015	1	3				
K1	Avverkning av merparten av gran på ången	3	dv	2006-2015	1	3				
K2	Restaurering genom avverkning och röjning/rottryckning	3	dv	2016-2025	2	3				
K4	Restaurering av f d betesmark nordost om ången (0,2 ha)	10	dv	2016-2025	2	3				
Summa										
Fäbodskötsel löpande										
K1, K4, K8	Slätter med borträfsning av hö 0,3 ha	3	dv	Löpande. Årligen eller vartannat år	1	3				
K1-K8	Rotryckning/röjning av plantor	3	dv	Löpande. Vart 3:e år	2	3				
Summa										

Bilaga H: Tabell över uppföljning

Nedan tas endast upp den uppföljning som ska göras förutom bevarandeplanens uppföljning.

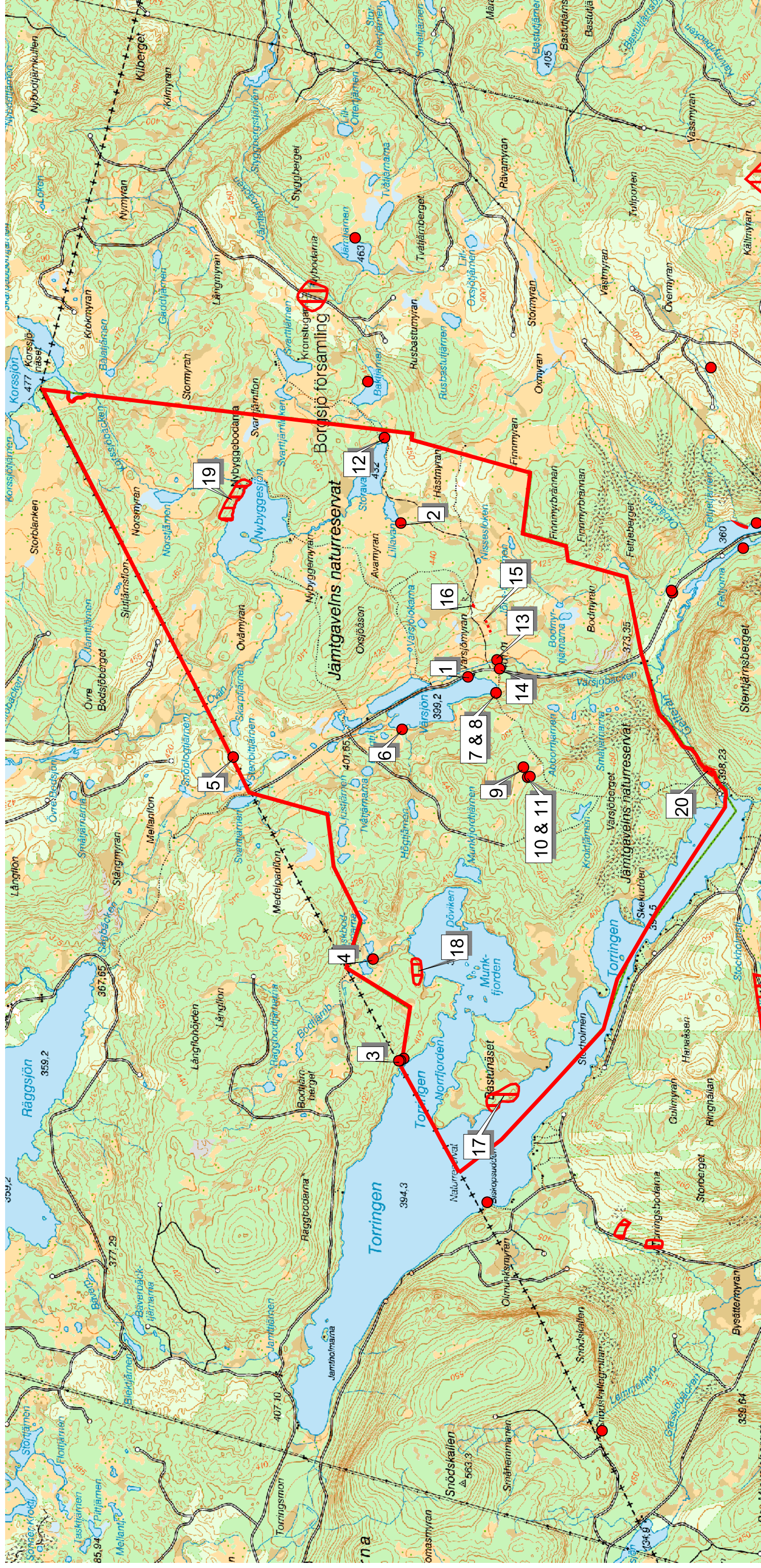
Habitat/ naturtyp/ art	Skötselomr	Parameter	Metod	Tidpunkt / intervall	Ansvar
Västlig taiga	A, B, C, D, E	Överståndare, förekomst, areell fördelning, höjd, diameter, vitalitet	Fältinventering	En gång vart 25:e år	Beslutsmyndighet
	A, C	Förekomst av brandgynnade insekter	Enl. metod i ÅGP för brandinsekter i boreal skog		Beslutsmyndighet
		Genomförda naturvårdsbränningar	Länsviss databas	Varje år	Beslutsmyndighet
	A, B	Förekomst av insekter på äldre tallved	Enl. metod i ÅGP för insekter på äldre tallved		Beslutsmyndighet
Ångar	K	Areal öppen hävdad äng resp. delvis trädbevuxen äng		Vart 5:e år	Beslutsmyndighet
Friluftsliv		Antal använda informationsbroschyrer		Varje år	Beslutsmyndighet

Bilaga I: Skyltar, bord, vindskydd och dass. Befintliga förhållanden

Kod	Plats	Skylt (text)	Anordningar	Kommentarer
A	Bastunäset, nybygget	Info-skylt om Bastunäset Reservatsskylt	Vindskydd	Vindskyddet är idag det enda som syns av Bastunäset från sjön
B	Bastunäset, yttersta udden		Vindskydd	Den gamla rågångsstenen står på udden
C	Raskbodarna	Info-skylt om Raskbodarna Reservatsskylt	Vindskydd	
D	Munkfjordens norra strand		Vindskydd och dass	Mycket vackert läge
E	Munkfjordens norra strand			Spontan-eldplats med ett enkelt vindskydd byggt i ris
F	Skekudden i Torringen		Vindskydd	
G	Torrigen, vägslutet	Tavla med reservatsskylt Skylt med info om fiske	Stort vindskydd i gott skick, bord och dass	
H	Torrigen, 100 m innan vägslutet	Raskbodarna 5.0 Vårsjön 3.5 Nybyggbodarna 8.3	-	Stigen tar av från vägen ca 100 m innan vägslutet vid Torringen
I	Ava-vägen, vägslutet	Bastunäset	Bord, dass	
J	Utmed Ava-vägen	Raskbodarna 1.5 Reservatsskylt		
K	Utmed Ava-vägen	Dövliden Skoterledsskylt		
L	Utmed Ava-vägen	Högljärn Reservatsskylt	Bord	
M	Utmed Ava-vägen	Tvåjärn Reservatsskylt		
N	Ava-vägens vägskaï	Götes stig Dövliden Raskbodarna 3.2 Nybyggbodarna 3.8 Vårsjön Torrigen 4.7 Reservatsskylt och skoterledsskylt		
O	Vägslutet i norr	Ovån 1.6 Reservatsskylt		
P	Vårsjöns norra ände, västra sidan av vägen		Vindskydd, bord	
Q			Fyra bord, talarstol, bänkar, soptunna, dass	15x30 m grusyta. Bänkar och talarstol tas bort

R	Vårsjön, vid vägen	Nybyggebodarna 4.1 Genvägen Reservatsskylt		
S	Vårsjön, vid vägen	-	Bord	
T	Vårsjön, vid vägen	-	Bord	
U	Vårsjöns södra ände, vid vägen	Nybyggstugan Skoterledsskylt Tavla med reservatsskylt	Bord, dass	
V	Vårsjöns södra ände, vid vägen	Raskbodarna 4.8 Nybyggebodarna 4.8 Torrningen 3.6	-	
X	Oxsjöasen södra, stiftförgrening	1.3 Vårsjön <2.8 Nybyggebodarna – Vårsjön 2.0> Bodstigen Genvägen		
U	Nybyggstugan	<1.3 Nybyggebodarna – Vårsjön 2.8> Raskbodarna 5.7 Torrningen 7.0 Nybyggstugan 0.1 Götes stig Bodstigen		
Z	Storavan		Vindskydd	
A	Nybyggebodarna	Info-skylt om Nybyggebodarna Reservatsskylt	Vindskydd	
Väg- entré	Vägskäl Vårsjön / Torrningen	Skyllställ med alla reservatets skyltar samlade		

Karta J. Fornlämningar

© Lantmäteriet, 2005. Ur GSD-Terrängkartan ärende 106-2004/188-Y

- Fornminnen-Linje
- Fornminnen
- Fornminnen
- Reservatsgräns

0 700 1400 meter